

ЛЫШЪХЪЭМ ИОФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЭР

Сурэтэр А. Гусевым тырихыгъ.

Ялофшлэн егъэразэ

Тыгъуасэ АР-м и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан Мыекъопэ редукторышл заводзу «Зарем» зыфи-
Іорэм ипашэу Пшыжъ Шамсудинэ ригъэблэгъагъ.
ЗэІукІэгъум хэлэжыагъ АР-м и Премьер-министрзу
Къумпыл Мурат.

Тхьаклушынэ Аслъан пстэу-
мэ апэу Пшыжъ Шамсудинэ
«Адыгейм и Шытхъузехъ» зы-
филорэ медалыр зэрэфагъэшъо-
шагъэм фэшл фэгъушъуагъ.

— Экономическэ кыныгъо-
хэм апае кэмынэу сыдигъокІи
Мыекъопэ редукторышл заво-
дым зэтемызэу Іоф ешлэ, зе-
ушъомбгъу, хэхъоныгъэхэр илэ-
хэу лъэкІуатэ, — кылуагъ ащ.
— Ар пстэумэ апэу зишъу-
шагъэр хызмэтшлалэм ипаш,
исэнэхъат хэшлыкІышхо зэрэ-
фырилэр, зэхэцкІо чанэу зэрэ-
щытыр, еклілэкІэ гъэнэфа-
гъэ кызэрэфигъотырэр ары.
Ащ фэшл лъэшэу тыфэраз, рес-
публикэм итын анахъ лъапІэ
ифэшшэ шыпкызу тэлъытэ.

Пшыжъ Шамсудинэ ащ фэ-
дэу осэ ин ежъыри, коллекти-
вэу зипащэм кызэрафашы-
гъэм пае «тхьашъуегъэпсэу»
къарилуагъ. АР-м и Лышъхъэ
иупчІэхэм джэуапхэр къари-
тыжъхэзэ кызэрилуагъэмкІэ,
кризисым кыныгъохэм къэра-
лыгъор ахэхъагъ нахъ мышлэ-
ми, ежъхэм ялофшлэн кышчы-
кІэрэп, пшъэрыл инхэри зы-
фагъэуцужышъух. ІэкІыб кэ-

ралхэм къащашыхэрэм ычІы-
плэкІэ ежъхэм кыдагъэкІырэр
лъэныкыо зэфэшъхъафыбэмэ
ащэгъэфедэным нэсынхэ альэ-
кыгъ, ахэм ябэдзэршыллэ илэ-
сыбэ хъугъэу чыплэ ин щаубы-
ты. ЗэкІэмкІи пкыгъо зэфэ-
шъхъафэу 500-м ехъу кыде-
гъэкІы, блэкІыгъэ илээсым сомэ
миллион 500-м ехъу ауасэ Іуа-
гъэкІыгъ, мыгъэ а пчъагъэр
сомэ миллион 800-м нагъэсы-
ным Іуаж итых. Производствэм
зырагъэушъомбгъумэ Іофшлэлэ
чыплэу къатырэмэ хагъахъо, нэ-
бгырэ 50 — 60 фэдиз мы илэ-
сым аштэцтэу ары кызэри-
луагъэр. Хэбзэлэхъэу хызмэт-
шлалэм илээсым кыкІоцІ ыты-
рэр сомэ миллион 100-м нэсы.

АР-м и Лышъхъэ ащ фэ-
дэу ялофшлэлэ зызэрэагъэ-
ушъомбгъурэм, республикэм
иэкономикэ ялахъ мымакІэ кы-
зэрэхалхъэрэм, цыфхэм лэ-
жъэплэ чыплэхэр кызэрара-
тыхэрэм афэшл лъэшэу зэрэ-
фэразэхэм джыри зэ кыкІи-
гъэтхыжыгъ, хэхъоныгъэхэм
къащымыкІэу ялофшлэн лыкІо-
тэнэу къафэлъэуагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

МэфэкІхэм афэгъэхъыгъэцт

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклушынэ
Аслъан УФ-м хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ и Министер-
ствэ идзэхэм я Темыр-Кавказ шъолгыр командо-
вание пэщэныгъэ дызезыхъэрэм игуадзэу, генерал-
майорзу Николай Долониным тыгъуасэ ІукІагъ.

Орэдымрэ къашъомрэкІэ дзэ
ансамблэр Адыгейм кэклонэу
зэрэахъуагъэр ары Іофы-
гъо шъхъалэу зытегушъагъэхэр.
Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм
ыкІи республикэм щыпсэхуэ-
рэм апае артистхэм шлухъаф-
тын къагъэхъазырыгъ. Хэгъэгу
иухъумахлэхэм я Мафэ ыкІи
Теклоныгъэм ия 70-рэ илээс
ялэгъокІэу ахэм патриотическэ

концерт Мыекъуапэ кышатышт.
Ансамблэм кыгъэхъазырыгъэ
программэм АР-м и Лышъхъэ
епллынэу Николай Долониным
ригъэблэгъагъ.

Мыщ фэдэу зэрэагъэблэ-
гъагъэр зэригуапэр, зыукІэгъэ
генерал-майоры республикэм
зэрэщапІугъэм зэрэрыгушхорэр
республикэм ипашэ кылуагъ.

— ТиныбжыкІэхэм яхэгъэгу

шлу альэгъоу плугъэнхэмкІэ тило
зэхэлъэу Іоф зэдэтшлэным мэхъан-
шхо илэу сэлъытэ. Хэгъэгу
зэошхом ишыпкыагъэ кыткІэ-
хъухъэрэ лэужхэм ашлэн фае.
Адыгейм укызэрэкІуагъэр,
шъуитворческэ коллектив кон-
церт кызэритыштыр тигуапэ,
мы егъэжъэплэшлур тапэкіи
лыйдгъэкІотэнэу сыцэгугъы,
— кылуагъ Тхьаклушынэ Ас-
лъан.

Джаш фэдэу ыпшэкІэ зи-
гугъу къэтшыгъэ ансамблэм-
рэ Адыгейм итворческэ куп-
хэмрэ зэгъусэхэу концертхэр
зэхэцхэм иамал хэплэнхэу
АР-м и Лышъхъэ къахилхъагъ.

Дзэ къулыкъум иІофыгъохэм
атегушъагъэх

Мы мэфэ дэдэм АР-м и Лы-
шъхъэ УФ-м и Улэшыгъэ КІуа-
чІэхэм я Генеральнэ штаб изэ-
хэцкІо-ухъазырын гъэорышлэ-
плэ Шъхъалэ ия 2-рэ лъэныкыо
ипашэ игуадзэу Игорь Григорье-
выр ригъэблэгъагъ. Іофтхъа-
бзэм хэлэжыагъэх АР-м идзэ
комиссарзу Александр Аве-
риныр, АР-м и Лышъхъэ хэу-

шъхъафыкІыгъэ программэхэм-
кІэ и Гъэорышлэлэ ипашэу
Владимир Шабалиныр.

УФ-м и Улэшыгъэ КІуа-
чІэхэм я Генеральнэ штаб пшъэры-
лэу кыгъэуцугъэм диштэу
АР-м идзэ комиссариат икыу-
лыкыу Іофшлэныр зэрэзехищэ-
рэр ыуплэкІунэу И. Григорье-
выр республикэм къэкІуагъ.

Дзэ дэщыгъор зэрифэшъуа-
шэу регъэкІокІыгъэным сыди-
гъуи мэхъаншхо зэрэратырэр,
ашкІэ пшъэрылэу щытхэр экІэ
шІокІ имыІэу зэрагъэцакІэрэр
АР-м и Лышъхъэ кылуагъ.
2014-рэ илээсым Адыгейм щыц
ныбжыкІэ 970-мэ дзэ къулы-
кыур ахынау зэрэдащыгъэхэр
кыыхигъэщыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

ЩытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ экономист» зыфилорэр
А. Р. Курузовым фэгъэшъошэгъэным ехылагъ

Экономикэм ихэхъоныгъэ илахышхо зэрэхишыхъэрэм ыкІи илээсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ
фырилэу Іоф зэришлэрэм апае щытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ экономист»
зыфилорэр **Курузов Аслъан Рэмзан ыкыом** — пшъэдэкІыжъэу ыхырэмкІэ гъунэккэ
гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Кубанская нефтегазовая компания» зыфилорэм игенеральнэ
директор фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКІУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
мэзаем и 11, 2015-рэ илээс
N 16

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

Медалэу «Адыгейм и Шытхъузехъ» зыфилорэр
Щ. П. Пшыжъым фэгъэшъошэгъэным ехылагъ

Адыгэ Республикэм ипромышленность ихэхъоныгъэ илахышхо
зэрэхишыхъэрэм ыкІи илээсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу
Іоф зэришлэрэм апае медалэу «Адыгейм и Шытхъузехъ»
зыфилорэр **Пшыжъ Шамсудин Пшымафэ ыкыом** — зэлухыгъэ
лахъэхэлэу обществэу «Зарем» зыфилорэм игенеральнэ ди-
ректор фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКІУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
мэзаем и 11, 2015-рэ илээс
N 14

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

ЩытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм
изаслуженнэ артист» зыфилорэр
М.В. Фатеевам фэгъэшъошэгъэным ехылагъ

Адыгэ Республикэм культурэмрэ искусствэмрэ хэхъоныгъэ
щашыным илахышхо зэрэхишыхъэрэм ыкІи илээсыбэ хъугъэу
гуетыныгъэ фырилэу Іоф зэришлэрэм апае щытхъуцІэу «Ады-
гэ Республикэм изаслуженнэ артист» зыфилорэр **Фатеева
Маринэ Валерий ыпхъум** — Адыгэ Республикэм икъэра-
лыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Къэра-
лыгъо филармоние» зыфилорэм икІэлэцІыкІу филармоние иху-
дожественнэ пашэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКІУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
мэзаем и 11, 2015-рэ илээс
N 15

Щыклагъэхэр пхъашэу къыхигъэщыгъэх

Ермэлыкъхэм язэхэщэн на-
хыбэу зытегушылагъэхэр. Блэ-
кыгъэ зыгъэпсэфыгъо мафэ-
хэм Мыекьюапэ шызэхашэгъа-
гъэхэм къащытырахыгъэ сурэт-
хэм къагъгъэлъэгбонкӀэ зэхэ-
сыгъор Правительствэм ипа-
щэ къызэлӀухыгъ. Республикэм
къышчыдагъэкӀырэ гъомылап-
хъэхэр тучанхэм ыкӀи бэдзэр-
шыплӀэм зэрашчылуагъэкӀырэм
нахы ермэлыккым бӀкӀэ зэрэ-
нахь шыпыутыгъэхэр ахэм къа-
ушыхъатыштыгъ. АрзӀу щытми,
Премьер-министрэм узымыгъэ-
рэзэннӀу хильгъэогъэ пстӀэури
пхъашӀу къыхигъэшыгъ.

Аужырэ мазэхэм гьомылап-
хъэхэм авасэ шэп|э сетьхэм

Тыгъуасэ АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат зэхигъэгъгъэ зэхэсыгъор уасэхэм ягъIорышIэн зыфэгъэхыгъагъэр. АР-м экономикъэ хэхьоныгъэмкIэ ыкIи сатыумкIэ, мэкъумэщ хьызмэтымкIэ иминистерствэхэм, АР-м и Лышъхьэ и ЛыплъэкIо гъIорышIанIэ, Мыекъопэ къэлэ администрацием япашэхэр ащ хэлэжьагъэх.

ыкы бэдээршыплэхэм зэра-
чыдэклягъм ыпкъ кыкыкыкэ,
республикэм кышыдагэклырэ
продукциер кызыратлупшырэ
үсэмккэ зышашэрэ ермэлык-

хэр нахьыбэу зэхашэнхэу гьомылапхьэхэм ялугьэкын ыкн уасэхэр гьэлорышлэгьэнхэм афэгьээзгьэ штабэу Адыгэ Республикэм шызэхашагьэм шы-

рахуухыг ааг. Блэклыгэ иль-
сым ишэклогу мазэр ары аш
епхыгэ пшэрыль гэнэфагэ-
хэр республикэм ипашэхэм кы-
зашыг аагэхэр. Апэрэ ермэ-
лыкыр мы блэклыгэ зыгэ-
псэфыгэ мафэхэр ары нылэп
зызэхашагээр. АР-м и Лы-
шхэ и Лыплэкло гэлоры-
шлэплэ ермэлыкхэр зэрэз-
хашагэхэр ыулпэклугэх. Аш
ипашэ кыззыруагэмклэ, кэ-
лэ гупчэм шыклогэ ермэлы-
кыр лэныкыо пстэумкли умгэ-
рзэнэу шытыг, ау районхэу
Михайловырэ Черемушкэрэ
ашызэхашагэхэр икыо агэ-
хэзырыг аагэхэп. Кэупыл
Мурат аш фэдэ шыклагэ-
хэм экономикэ хэхоныгэмклэ
ыкли сатыумклэ Министерствэм-
рэ Мыекыо кэлэ админист-
рацимерэ ямысагэ зэрэхэлтым
кыкыигэтхыг. Зыгэпсэфы-
гэ мафэхэм ермэлыкхэр зэ-
хэнхэнэр хабзэ зэрэхыугэм
цыфхэр игмэ зэрэхамыгэо-
загэхэри аш кыкыигэшыг.

— Чыфэу зилжэяпклэ, зипенсие маклэхэмклэ ермэлыкхэр лэйилэггушхо зэрэхуэхэрэр зышышьюамыгэггупш, — кылыаг аах ахэм язэхэцэнклэ шыклагэхэм япхыгэ унэшю гъэнфагьэхэр кышыыхээз. — Чыплэу ахэр зышыклоштхэр кызыхэшшухыклэ, нахыбэу пенсионерхэм апае зэрээхатшэхэрэр, транспортэу екыаллэрэр зыфэдэр, лэрыфэгы афэхуштымэ кыдызшюултытэнэх фае. Аш имызакоьу, Тэхүгтэ-

мыкьое районим ипоселкэ-
хэу Инэмрэ Яблоновскэмри
ащызэхэтцэнхэр шлок! зимы-
лэ loф.

Талплэ республикэм игьомылэпхэшлэхэм япродукция зышылауагэклырэ шаплэхэр нахыбэ ашлынхэу, анахьэу кьатыбэу зэтет унэхэм ячагухэм кьащызэлуахынхэу, кьызэлухыгьахэу лoф зышлэхэрэм пэрыохьу афэмыхунхэу Мыекьопэ кьэлэ администрацием ипачэ кьыфигьэпытагь.

Мэкуэмэж хызымэтымклэ Министерствэми пшэрыль гьэнэ-фагьэхэр фигьэуцугьэх. Кьоджэ псэуплэхэм адэсхэм ячлыгу лахьхэм ялэжьын нахь зырагуэшъомбгьуымклэ лэпылэм-гу афэхьунхуэ, а лъэныкъом-клэ зэшлуахын алъэклыштхэр охтэ благьэм кьагьэнэфэнхуэ ащ ипачэхэм кьарилуагь. Лэ-зэгьу уцхэм ауасэ лъэшэу зэ-рэдэклогьэм игумэклыгъо зэ-рэщылэри, цыфхэр нахьыбэу ащ зыргьэтхьаусыхэхэрэри кьыхигьэщыгь. Хэушхьафыкы-гьэу ащ хэкыплэу фашлыштхэм зыщатэгущылыштхэ зэхэсыгъо охтэ благьэм зэхачэнэу, про-куратурэм, Росздравнадзорым ялыклэхэри ащ кьырагьэблэ-гьэнхуэ кьафигьэпытагь.

Ермэлыкхэри мы къэкlorэ
зыгъэпсэфыгъо мафэхэм ашлo-
мыклэу зэхашэштых.

ХЬУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр Іэшынэ Аслъан
КЪЫТЫРИХЫГЪЭХ.

Нахьыжъхэм я Совет Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм афаклоу къышIыгъэ Джэпсальэр

2014-рэ ильэсэу икТыгэм социальнэ-экономикэ хэбьоныгэмклэ пшгэрыльэу зыфиггэуцужьы-гьаггэхэр Адыгэ Республикэм ыггэцэкIаггэх. Лъэ-ныкьо пстгэхэмкIи хэбьоныгэм инэшангэхэр шыIаггэх.

Нахьыжьхэм я Совет, республикэм инэмыкӀ общественнэ движениехэм афэдэу, Адыгэ Республикэм и Лышхъхуэ Тхаклушынэ Аслъан 2014-рӀ илъэсмыкӀ кыгъгэнэфэгъэ пшэрылхэм атегъэпсыхьагъэу илофшэн зэхичагъ. Илъэсэу икӀыгъэм, адрэ зигъо юфыгуабэм афэдэу, хэгъгым индустриализацикӀлӀ зызэхэщэгъэным, гъомылапхъэу ищыкӀагъэм фэдиз зеригъотылӀжыным иамал илӀным, сэнэхатехникӀ гъэсэныгъэм хэхъоныгъэ зеришӀрэм тетэу рабочэ сэнэхат ягъготыгъэным, ТекӀоныгъэшхом зерифэшъуашэу пэгъокӀыгъэным, дин зэфэшхьафхэр зылӀжыыхэрэм зегурылоныгъэ азыфагу илӀыным, Сириемр Украинэмрэ зышхьӀ ктарызыкхыгъгэхэм

ялофхэм языхт зыфэдэм Со-
ветыр атегушылагь.

Мы ильэсым дунэе юфхэм
язытет нахь кьэхьыльагь Си-
риемрэ Украинэмрэ кьащы-
хьухэрэм япхыгъэу. Къохьэлэ
Европэм ихэгъэгу заулэмэ Уры-
сысем пэшьюеклорэ юфтхьа-
бзэхэр зрахахъэ. Экономикэм
зэхьоклыныгъэ зэрэфэхьурэм
епхыгъэ хэгъэгу клоц! кыны-
гъохэу тызэрихьылагъэхэм анэ-
мыклэу лэкиб къэралхэм кьа-
пкъырыкырэ кыныгъохэмэ тя-
утэлага. Цыф лэпкыбэ зы-
щынсэурэ тыхэгъгу зשאгъэ-
кьоныр, зэмызэгъыныгъэ цыф-
хэм кьахалъхьаныр, тыхэгъэгу
ичьычэгъ ыкы инэмык! бай-
ныгъэхэр ежьхэм афэгъэзагъэ
хьунхэр ары ахэр зыуж ит-
хэр. А пстэумы кьахэклэу эко-
номикэмклэ ыкы политикэмклэ

тиеклолалэхэм икларыкыу тахэплэжын фаеу хыгуэ. Мы илэс благэхэм индустриализациякэр зэхэтхэн, лэкиб кэрал технологиэхэмрэ промысленностьон кыдыгэкыхэхэмрэ тыхыгыу зэрэщытыгэр шыдгэзыен, хэгэгум икыу ишыкэгэ гьомылапхэр ежэ-ежыруу зэригытлэжынын иамал илэнын тьдэлэжээн фае.

Тиреспубликэкӓ мы ильэсӓр зэрэкиныштыр нафэ кытфэхӓгь. Бюджетым ихахбохэм кӓкӓлӓклӓхэр кӓфӓгьотыгӓн, мӓкьу-мӓшым иамалхэр зӓклӓ кӓфӓдӓгӓнхӓ, унӓ лӓпылӓгьу хьызмӓтым икӓкьӓлӓлӓхэр кьы-хӓгьӓшыгӓнхӓ фӓе. 2015-рӓ ильӓсымклӓ республикӓм ис-циальнӓ-экономикӓ хӓхьоны-гьклӓ гьиныгьӓ пшӓрылхэр Адьгь Республикӓм ӓ Лшыхӓ кьыгӓнӓфӓгьӓх. Фермер ыклӓ предприниматель ӓфшӓнӓм нахӓ зӓгьӓушӓомбгьугьӓнымклӓ пшӓрылышхохэр кьӓуцух. А гухӓлхӓм яӓшлохын пӓлухьашт кьӓрӓлыгьӓ лӓпылӓгьур фӓдӓ 1,6-клӓ нахьыбӓ ашышт. Джаш фӓ-

дэу республикэм лэу кыыша-
хыжыырэми нахь хагъэхьон
фæе. Хэтэрыкхэм ядэлэжъэн
ыкыл чыгхэм якъэгъэклын фэ-
гъээзгъэ хызмэтшанлэхэм ялоф-
шакли нахь хагъэхьон фæе.
Цыфхэм ящылаклэ нахьышл
шыгъэным епхыгъэ пшъэры-
лым кыдelderтэ чыплэхэм
лоф ащызышлэхэрэм ятоварэу
бэдзэрим чылуагъэклэрэр хэл-
шыклэу нахьыбэ шыгъэнэу.
Джаш фэдэу социальнэ мэхъа-
нэ зихлэ пкыгъохэм ауасэ зэ-
рэхайерэр кызызетемылэжагъэ
хьуштэл.

Тэ, республикэм инахыжь-
хэм я Совет хэтхэм, зауи,
гъабли зыпкэкэлыгъэхэм, узэ-
къотыным, лэпылэгъу узэфхъу-
жыным мэханэу илэр икбоу
къыдгурэлэ. ЗэкIэм зы унэхшэ
тыщызэдэпсэу, а унэу тятэжь
пашъэхэм тфэгъэлсыгъэр къэ-
тухъумэныр ыкIи нахъ зэ-
тедгъэлсыхъаныр типхъэрылъ.
Мыщ фэдэ илъэхсхэм чыгум
игъэфедэн шуагъуу къытырэм
зыкьегъэлэтыгъэным, чыфхэм
унэ лэпылэгъу хъызмэтшIаплэгъу

ялэхэр икѳоу кѳызфэдгѳѳе-
дэнхэм мѳхѳанѳшхо зѳрилѳр
икѳоу зѳхѳэтѳш|ы|ы.

Адигэ Республикэм ина-хьыжыхэм я Совет эклэ общественнэ лъапкь движениехэм ыкли объединениехэм, политическэ партиенехэм ыкли движениехэм, дин зэфэшхьафхэр зылэжыхэрэм, джащ фэдэу республикэм илофхэм язътет ыгъа-гумэклырэ пстзумы кыджэ лъ-шхьэтетхэм зерахьэрэ лоф-тхьабэхэр пхырышгъэнхэм аклуачлэ фагъэлорышлэнэу, Къо-хьэплэ Европэм ихэгъэгухэм экономикэм ыльэныкыклэ зэрар кытахиным пae лофыгъо зэфэшхьафэу зерахьэхэрэм тапэуцужыным, 2015-рэ ыльэ-сымклэ республикэм социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэм епхы-гъэ гухэльэу илэхэр зэшлохыгъэ хьунхэм тклиучлэ зедатхьыллэн-фae. Илъэсыклэр кызишхьа-гъэм ыкли гьэтхэ-губгъо лоф-шлэнхэр зыщаублэштхэм яхьу-лэу республикэм ис цыф пстз-умы тяджэ хэти зыфэгъзэггэ лофым ыклуачлэ эклэ рихьы-лэнэу!

Республикэм иобщественнэ
движениехэмрэ организацие-
хэмрэ хэлажьэхэзэ нахьыжь-
хэм я Совет 2015-рэ ильэсым
мэзаем и 10-м илэгэ игьэкло-
тыгьэ зэхэсыгьом шаштагь.

Хьэ гъэсакӀохэм ягупчэ Адыгеим Ӏоф щигъэжыгъ

**2006-рэ илгээсэм ыкIэхэм адэжэ зэхэгээкIыжыы-
гээ Адыгэ таможенэм теггэпсыхыагээу Кыйблэ
таможеннэ гээЮрышIапIэм епхыгээ шьольыр
гүпчэ зэхашаггь.**

Ар зыфитегэпсыхыгэзштыр
хьэхэм ягэсэн фэгээгэзшт
лофылэхэм ягэхьазырын ары.
Хэгэгүм ишюльыр зэфэ-
шхьафхэм ятаможеннэ кьу-
лыкьухэм а лэнькыомклэ ло-
фашызылэхэрэр мээаме икьи-

хьэгьүм ащ рагьэблэгьагьэх.

Нэбгырэ 20-м еху агьэс-
рэ хьэхэр ягьусэху Адыгеим
кькьуагэх. Мэзишэу кьыклоц
а сэнэхьатыр нахь игьэкло-
тыгьэу алэ кьырагьэхьашт. Хьэ-
хэр анахьэу зыфтырагьэпсы-

хьаштхэр наркотикхэр, къэон
зылъэкышт пкыгыгъохэр, лашэ-
хэр ыкӀи нэмыкӀхэр къагъотын-
хэр ары.

Гүлчэм кызырэщытфалота-
гьэмклэ, хьэхэм юф адэзы-
шлэщтхэр зэрагьэсэштхэм да-
клоу ялэлэзэсныгьэ хагьэхон-
ми аналэмыш шытырагьэтышт.

ДжырэкӀэ гупчэм изытет нахь хэхьоныгъэ фашышт, зырагъэушъомбгъушт. Чыгу гектар мини 5 хьурэм квадрат мет-

рэ мин 17 фэдиз зыбытышт
унэхэр щашыштых. Нэбгырэ
20 — 25-м тельтыгъэ адми-
нистративнэ унэр, общежитиер,
шхалэр, спорткомплексыр ащ
хэтыштых. Документациеу агъэ-

хязырыгъэм кыделъытэх
еджэлэ-лабораторнэ унэр, хь-
хэр зышагыгыштхэр, транс-
порт лъапкэ зэфэшхьафхэр
зышагъэуцуштхэр, ветеринар
пунктыр ыкӀи нэмыкӀхэр.

Адыгэ Республикэм Иофшэнымрэ социальнэ хэхьоны-
гьэмрэкIэ и Министерствэ лъэшэу гухэкI шыхьоу Адыгэ-
квалэ шыпсэхэрэм ясоциальнэ фэло-фашэхэр зыгъэцэкIэр
гүлчэм ипашэу Дэхьужэ Мурат Руслан ыкьом фэт-
хьаусыхэ ятэ иднуай зэрихьожьыгьэм фэшI.

Лыхъужъныгъэ зезыхагъэхэр агъэшлуагъэх

Советскадзэхэр Афганистан кызыращыжыгъэхэр мыгъэ илъэс 26-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ мэфэкI зэлукIэ мы мафэхэм Адыгэ Республикэм идзэ комиссариат щыкIуагъ.

Ащ хэлэжыагъэх Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зепхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу Александр Лузиныр, Урысые общественнэ организациеу «Аф-

ганистан щыкIогъэ заом ивтеранхэм я Союз» зыфиIорэм и Адыгэ республикэ къутамэ итхьаматэу Ренат Рахматуллиныр, муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацииe политическэ партиехэм ыкIи общественнэ организациехэм зепхыныгъэ здырялэнымкIэ иотдел ипашэу Владимир Алтунинын, заом хэлэжыагъэхэр, кIэлэеджа-кIохэр, нэмыкIхэри.

Советскадзэхэр Афганистан кызыращыжыгъэхэр мафэр тикъэралыгъокIэ мэхъанэшхо зилэ хъугъэ-шлагъ. Илъэси 9 Афганистан щыкIогъэ заом советскэ дзэкIолI мин 600 фэдиз хэлэжыагъ. Ащ щыщэу нэбгырэ мин 14-мэ къагъээзжыгъэп. Заом хэкIодэгъэ зэолIхэмрэ офицерхэмрэ язакъоп тыгу къэдгъэкIыжыхэрэр, псаоу къэнэгъэ дзэкIолI-интернационалистхэри джащ фэдэу тчыгъупшэхэрэп.

Адыгеим щыщхэри лыхъужъныгъэрэ блэнагъэрэ кызыхагъафэ-зэ а заом хэлэжыагъэх. Тиреспубликэ икIыгъэ дзэкIолI 816-м щыщэу 22-рэм къагъээзжыгъэп. Нэбгырэ пэпчъ къэралыгъом кыфигъэуцугъэ пшэ-рылхэр шIокI имылэу ыгъэцэкIагъ. Ахэм ащыщыбэм къэралыгъо тын лъапIэхэр къафагъэшшоагъэх.

— Мы мэхъанэшхо зилэ мэфэкIымкIэ

къекIолIэгъэ пстэуми сышъуфэгъушIо шIоигъу. Уахътэр лъэкIуатэ, ау тидзэкIолIхэу зэо-зэпэуцужьым хэтыгъэхэм лыхъужъныгъэу зэрахыагъэр зыщыдгъэгъупшэрэп, тыгъухэм арылэ зэпыт, — кыIуагъ Александр Лузиным.

Джащ фэдэу муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацииe ипашэу Александр Наролиным ыцIэкIэ Владимир Алтуниным зэхахьэм къекIолIагъэхэм шIуфэс къарихыгъ ыкIи къэблэгъэрэ мафэмкIэ къафэгъушIуагъ. Нэужым па-

щэм ыцIэкIэ заом хэлэжыагъэхэм ащыщхэм щытхъу тхылъхэр къаритыжыгъэх.

Зэо-зэпэуцужьым хэтыгъэ дзэ корреспондентэу Михаил Лещинскэм тырихыгъэ видеом икIэгъэлъэгъонкIэ Iофтхьабзэр лъагъэкIотагъ. Ар гум кыхалэу щыт. Лажьэ зимылэ ныбжьыкIэхэм, ны-тыхэм, нэжъ-лужьхэм агу щышIэщыгъэр, цIыфхэр къинэу зыхэтыгъэхэр ащ кы-релотыкIых. ДзэкIолIхэр зыщы-заощыгъэхэ чIыпIэхэр, хьа-забэу альэгъугъэр, лыхъужъ-ныгъэу зэрахыагъэр видеоте-хыгъэм кышцагъэлъэгъуагъ.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан тырихыгъэх.

ХэкIыпIэхэм зэдатегушIагъэх

АР-м экономикэ хэхъоныгъэмкIэ ыкIи сатыумкIэ иминистрэу Лыхэсэ Махьмудэ промышленнэ хьызмэтшIэпIэ шъхьалэу республикэм итхэм япашэхэм зэлукIэгъу адырилагъ. «Мыекъопэ машинэшI заводым», «Картонтарэм», «Зарем», «Югжазстрой» зыфиIохэрэм, Адыгэ Республикэм ибизнес Iэпылэгъу ятыгъэнымкIэ Ассоциацием япашэхэр ары зэхэсыгъом хэлэжыагъэхэр.

Къэралыгъор политическэ ыкIи экономикэ къыныгъохэм зыщыхэт уахътэм республикэм ипромышленность зэтемызэу зэрэпIыкIотэщтым, Федеральнэ гупчэм ыкIи шъолъырым ащы-рахъухьэхэрэр фэдэ къахъэу пхырыщыгъэхэ зэрэхъуштым ахэр зэдатегушIагъэх.

ХьызмэтшIапIэхэм япашэхэм кызыралуагъэмкIэ, къыдагъэ-

кIырэм хагъэхъон амал яI, къэралыгъом мылкъу Iэпылэгъу къаритымэ, яIофхэр нахь къэпсынкIэщтых. КъыдагъэкIырэр зыхашыкIыштыр икIоу зэрамыгъотырэм, чIыфэу банком къаритырэм процентышхохэр кызыратыригъахьорэм, ар зэрэтыжынын фэе пIалъэу къафигъэуцурэр зэрэмакIэм, федеральнэ шапхъэу агъэцэкIэн

фаер зэрэбэм, яIофшIэн хэшIыкI физилэ кадрэхэр зэри-мыкIухэрэм ягъэ кызырэкIорэри кыхагъэщыгъ. Непэ къэралыгъор зыхэхьэгъэ кризисы-ми къыныгъохэр къафихыгъэх. Промышленностьым Iэпылэгъу етыгъэным тегъэпсыхыагъэу зэшIуахыхэрэм общественнэ организациехэри кыхагъэлэжъэнхэр игъоу альэгъугъ.

АР-м экономикэ хэхъоныгъэмкIэ ыкIи сатыумкIэ иминистрэ кызыралуагъэмкIэ, производствэм игъэкIэжынын ыкIи IофышIэхэм ягъэхъазырын апэлуа-гъахьэрэм изы Iахь къэралыгъом къафыригъэгъээзжышIт, фэдэу къахьырэ хэхъу атыр хэбзэлэхьхэр нахь макIэ къашIыштых.

Тхьамафэм ихъугъэ-шIагъэхэр

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ кызырритырэмкIэ, мэзаем и 2-м кышцегъэжыагъэу и 8-м нэс республикэм бзэджэшIэгъи 119-рэ щызэрахыагъ.

Ахэр: бзылфыгъэм ебэныгъэхэу 2, цIыфым ыпкъыне-лынэ шъобж хылылэхэр тырашагъэхэу 1, хъункIэн бзэджэшIагъэу 4, тыгуагъэхэу 35-рэ, гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIэгъи 7, машинэр рафыжыагъэу 4, нэмыкIхэри. Экономикэм ыльэныкIокIэ хэбзэгъэуцугъэр гъогъу 48-рэ аукъуагъ. БзэджэшIагъэ зезыхыгъэ нэбгырэ 88-рэ хэбзэ-ухъумэкIо къулыкIухэм агъэунафыгъ, зэхафын альэкIыгъэр процент 88-м ехъу.

БлэкIыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 6 къатеху-хыагъ. Ахэм зы нэбгырэ ахэкIодагъ, нэбгыри 5-мэ шъобжхэр атещагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кIэ-рысэу водитель 42-рэ къаубытыгъ, гъогурь-кIоным ишапхьэхэр гъогъу 2876-рэ аукъуагъэу агъэунафыгъ.

Тикъэлэ шъхьалэ Iоф щызы-шIэрэ унэе фирмэ горэм ипашэ УФ-м хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ иотделэу Мыекъуапэ щылэм идежурнэ часть мы мафэхэм зыкыфигъэзагъ ыкIи ащ ыльэныкIокIэ бзэджэшIагъэ зэрэзэрахыагъэр хэбзэ-ухъумакIохэм къафилотагъ.

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ экономикэ щынэгъончъэ-нымкIэ ыкIи ахьщэ къольхьэ тын-Iыхыным пэшIуекIогъэнымкIэ иподразделение иоперативникхэм зэхашэгъэ уплэкIунхэм кызыр-агъэлъэгъуагъэмкIэ, предпри-ятием иахьщэ зытыгъугъэр мыщ Iоф щызышIэрэ илъэс 28-рэ зыныбжэ кIэлакIэр ары. Имые ахьщэшхо зериштагъэм ыкIи

нэужым зэригъэфедатгъэм кы-хэкIыкIэ кIэлакIэм ыльэныкIокIэ уголовнэ Iоф кызызлуахыгъ. Следственнэ ыкIи оперативнэ Iофтхьабзэхэм кызырагъэлъэгъуагъэмкIэ, 2014-рэ илъэсым имэзэ заулэ кыкIоцI бзэджа-шIэм сомэ мин 516-рэ фэдиз ытыгъугъ. Мы мафэхэм ащ Iоф хыкумым ылуагъ, лажьэ илэу ыгъэунафыгъ ыкIи сомэ мини 150-рэ тазырэу тырильхыагъ.

Мэзаем и 4-м илъэс 53-рэ зыныбжэ бзылфыгъэу посел-кэу Инэм щыпсэурэм УФ-м хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ и Ми-нистерствэ ТэхьутэмыкIое рай-онымкIэ иотдел идежурнэ часть зыкыфигъэзагъ. Ащ кызыри-IотагъэмкIэ, мыщ ыпэрэ чэщым амыгъэунафыгъэ бзэджашIэхэм итучан ахъункIагъ. Мыр кызы-щыхъугъэ чIыпIэм следствен-нэ-оперативнэ купыр псынкIэу къэсыгъ. ЗэрагъэунафыгъэмкIэ, чэщым, сыхьатыр 3-м адэжъ, тучаным кIэлэ ныбжьыкIищ кы-чIэхыагъ. Ахэм ащыщ горэр ошIэ-дэмышIэу тучантесым те-бэнагъ, ынэгъу еуагъ ыкIи кас-сэм дэлъыгъэ сомэ мин 11-р ышти, зигъэбыллыжыгъ. Хэбзэ-ухъумакIохэм мы мэфэ дэдэм уголовнэ Iоф кызызлуахыгъ. Опе-ративнэ Iофтхьабзэхэр рагъэ-кIокIызэ, илъэс 32-рэ зыныбжэ хульфыгъэу, къуаджэу Шын-джые щыпсэурэр, ыпэкIэ хьап-сым дэсыгъэр мы бзэджэшIа-гъэм хэщэгъэн ыльэкIышIтэу по-лицейскэхэм агъэунафыгъ. Сы-хьат заулэ нахь темышIагъэу мы бзэджэшIагъэр зезыхыагъэу зэгъуафэхэрэр къаубытыгъ. Бзылфыгъэм зэрэтебэнагъэр ыкIи кассэм дэлъ ахьщэр зэ-рэдиыхыгъэр тучаным чIэт виде-окамерэм тыритхагъэу кычIэ-кIыгъ. Ащ кыхэхьыкIэ хульфы-гъэм илажъэ ыштэжынын фаеу хъугъэ. БзэджашIэхэр охътэ гъэнэфагъэкIэ зышалагырэ чIы-пIэм джы ар дэс, зэхэфын-хэр лъагъэкIуатэх.

ИпылэгъушIоу тилэх

Роспотребнадзорым и ГъэlorышIапIэу Ады-геим щылэм макъэ кызырэгъэлугъэмкIэ, икIыгъэ илъэсым уцугъо 1300-рэ цIыфхэм ащ зыфагъэзагъ. Тхьаусыхэ тхылъэу алэкIэ-хыагъэхэм янахыбэр (процент 70,3-р) щэфакIохэм яфитыныгъэхэр зэраукъохэрэм афэ-гъэхыгъагъэх. Ахэм тучанхэм ашащэрэ шхы-ныгъохэр ыкIи нэмыкI товархэр языхтэкIэ зэрэдэйхэр, апыл тхылъхэр щэфакIохэм къазэрарамыгъэлъэгъухэрэр, дысэу къазэра-дэгъушIэхэрэр, ащ фэдэ зекIуакIэхэмкIэ щэфакIохэм яфитыныгъэхэр зэраукъохэрэр арытхагъэх.

Тхьаусыхэ тхылъхэм цIыфхэр зыщыпсэ-ухэрэ чIыпIэхэм къэбзэныгъэм икIоу зэ-ращылъымыплъэхэрэмрэ зэпахырэ узхэм афэгъэхыгъэхэмрэ ахэлъыгъэх.

Роспотребнадзорым зыкыфэгъэзагъэхэм янахыбэм джэуапхэр аратыжыгъэх, зэрэзе-кIонхэ фаехэр ахэм афалотагъэх. Письмэ-хэм япроцент 15-р къэралыгъо къулыкъу зэфэшъхьафхэм ыкIи чIыпIэ зыгъэlorышIэжы-пIэхэм яадминистрациехэм ащызэхафынхэу афарагъэхыгъэх. Тхьаусыхэ тхылъ 20-мэ арыт къэбархэм къапкъырыкIыхэзэ, зымы-чэзыу уплэкIунхэр къулыкъушIэхэм зэха-щагъэх, ахэм къагъэлъэгъуагъэхэм ялтыгыгъэу административнэ Iофхэр къафызэлухыгъэх.

Ащ нэмыкIэу товар фыкыуагъэхэр, гъо-мылапхьэхэу зыуахътэ икIыгъэхэр е кIодынхэу ежыагъэхэр зэращэгъэ цIыфхэм ахэм сомэ миллионрэ ныкIорэ арагагъэтыжыгъ.

Илъэсым кыкIоцI къафатхыгъэ тхылъхэм ащыщэу яплIэнэрэ пэпчъ итхагъэр ауплъэкIугъ, зэкIэмкIэ тхьаусыхэ 300-м административнэ Iофхэр къапагъэтэджагъэх.

Гъэнэфагъэ тучанхэм зыгу щыхагъэкIыгъэ пстэури Роспотребнадзорым и ГъэlorышIапIэ испециалистхэм зэрафэмытхэхэрэр, ау ахэм япчъагъэ илъэс къэс хэхъо. Анахъэу аужырэ мазэхэм картоф, бжыны, къэбаскъ зыфэ-пIощтхэр кIодынэу ежыагъэхэу «Магнитым» итучанхэм ащыплъэгъушIт. МыIэрысэ лъэпкъ пчъагъэу ащэхэрэм зэкIэм зы уасэ къа-тырагъэуцугагъэу урехьылIэ. Е шхыныгъо-хэм ауасэхэр атырагъэуцухэхэрэр, ащ укIэ-упчIэным пэе кассэм уекIолIэн фаеу мэхъу. АрэушIтэу щытми, цIыфхэр къашэфырэ шхы-ныгъохэм нахь алъыплъэхэу хъугъэ. Кызы-щыдагъэкIыгъэхэм, яуахътэ зикIырэ уахъ-тэм, шхыныгъом хэлъ пкъыгъохэм яджэхэрэм къахэхъо. ТызымыгъэразэхэрэмкIэ Рос-потребнадзорым и ГъэlorышIапIэ илофышIэхэм зафэдгъазэмэ, Iэпылэгъу къытфэхъунхэм ыкIи зипалъэ икIыгъэ шхыныгъохэр зэращэхэрэмкIэ пшэдэкIыжэ арагъэхьыным фэхъазырых.

Гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КӀэрашэм ыцӀэ зыхьырэм этнографиемкӀэ иотдел зызыха-шагӀэр 1991-рз ильэсыр ары. 2008-рз ильэсым кышчыублагӀэу адыгэ лъэпкӀэ шӀэныгӀэ зыщызэхэфӀэу, зыщызэрагӀэшӀэрэ этнологиёмкӀэ отделим ипаш ГъубжӀэкӀэ Марат.

Мурад иным фэшъыпкӀэ

1994 — 1997-рз ильэсхэм шӀэныгӀэхэмкӀэ Урысые академием этнологиёмрӀэ ыкӀи антропологиёмрӀэ и Институтэу Москва дэтым иаспирантурэ КавказымкӀэ иотдел очнӀэу щеджагӀ, гӀэсэнэгӀэ-шӀэныгӀэ куу ӀэклӀэу, гупшысӀэ хӀыгӀэ ыгӀотыгӀэу Адыгеим кыгӀэзӀэжыгӀ. ГъубжӀэкӀэ Марат тарихъ шӀэныгӀэхэмкӀэ кандидат, доцент, «Западные адыги в период Кавказской войны» зыфилорӀэ темӀкӀэ кандидатыцӀэр кыу-ыхыатыгӀ. Адыгэ шӀэныгӀэ

лъапсӀэр куоу зӀэгӀэшӀэгӀэным, зӀэхэфыгӀэным, кӀэзыгӀэчӀэу угӀоижыгӀэу зӀэгӀэзӀэфӀэгӀэным лӀэшӀэу зыналӀ тетӀэу, ащ фырикӀурӀэ акыл-кӀуачӀэ зилӀэ Ӏоф зышӀэрэ шӀэныгӀэлӀэжӀ. БӀэ ымылоу бӀэ ышӀэныр зышӀэнхэм ащыцӀ.

Мы мафӀэхэм Марат гӀэзетӀэу «Адыгэ макъэм» иредакцие кӀедгӀэблӀэгӀэгӀагӀ, зипӀэцӀэ отделим игуапӀэу ар кыитегушылагӀ. ШыгӀуазӀэ тызӀэрӀэху-гӀэмкӀэ, этнологиёмрӀэ лъэпкӀэ искусствӀэмрӀэ отделим ахӀэбздын ахӀэмытӀэу, кыыхашып-

кыгӀэгӀэхэм фӀэдӀэу, агукӀэ шӀэныгӀэм фӀэгӀэзӀэлӀэгӀэ нӀэбгыриплӀымӀэ Ӏоф щӀӀӀэ. АхӀэр — ХъоткӀэ Самир, ТхьагӀэпсӀэу ГалинӀэ, КӀуекӀэ Марыет ыкӀи Пашты Мадина.

НӀэбгырӀэ лӀэпчӀэ лӀэныкӀэу гӀэзӀэфагӀэкӀэ Ӏоф ешӀэми, зӀэклӀэ зыфӀэкложырӀэр лӀэпкӀым ишӀэныгӀэ, илӀэжыгӀэ, цыр зӀэраджыгӀэм фӀэдӀэу укӀэбзыгӀэу, зӀэгӀэзӀэфагӀэу, шӀуаши, купкӀи егӀэгӀотыгӀэу зы чыплӀэ шыжыгӀэныр ары. Мы мурад иныр этнологиём иотдел ыкӀи ащ ӀофышӀэхэм зӀэшӀуахы. Отделим укӀэзымыгӀэу кыитӀэжыщт ыкӀи шӀэныгӀэм фӀэжӀэныгӀэ ин фызилӀэхӀэр зӀэрӀэзӀэлӀэгӀэхӀэр лӀэшӀэу Марат игуап ыкӀи хӀэти ӀофшӀаклӀэ, иамали, ӀофшӀагӀы

лъэпкӀэ шӀэныгӀэхэмкӀэ мӀэхӀан-шхо ялӀэу зӀэрӀэщтыр игушылӀэ щыкӀигӀэтхыгӀ.

ГъубжӀэкӀэ Марат кызӀэри-лагӀэмкӀэ, этнологиёмрӀэ лӀэпкӀэ искусствӀэмрӀэ отделим ина-учнӀэ ӀофышӀэ лӀэпчӀэ шӀэныгӀэ клӀчӀэ икӀу ыкӀи амал дӀэгӀу-хӀэр ӀэклӀэ пшӀэрылӀэ инӀэу апа-шхӀэ итхӀэр зӀэшӀуахынхэмкӀэ. 2014-рз ильэсым жӀоныгӀуа-клӀэм и 7 — 9-м ДунӀэ шӀэ-ныгӀэ-практическӀэ коллоквиумӀэу гуманитар ушӀэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтым, шӀэныгӀэхэмкӀэ Урысые академием этнологиёмрӀэ антропологиёмрӀэ и Институт, Швейцарием менеджментымкӀэ и АпшӀэрӀэ еджаплӀэ зӀэдӀэгӀэхӀазы-рыгӀэр щылагӀ. Ар темӀэу «Проблемы освоения гор Адыгеи и швейцарский опыт управления горными территориями» зыфилорӀэм фӀэгӀэхыгӀагӀ. НаучнӀэ ӀофтхӀэбзӀэ иныр зӀэгӀэзӀэфа-гӀэу, мӀэхӀанӀэ илӀэу зӀэрӀэкла-гӀэм (ащ Адыгеим ишӀэныгӀэлӀэжыгӀэми ялахъ хӀэлӀ) уигӀэ-разӀэщтыгӀ. КоллоквиумымкӀэ клӀэух зӀэфӀэхысыжыгӀэр зашӀы-гӀэхӀэ уж, мы ӀофыгӀо инӀэу зытегушылагӀэхэмкӀэ, тапӀэклӀэ Ӏоф зӀэрӀэзӀэдӀэшӀэтыр кӀэзы-ушыгӀатырӀэ тхылым ащ хӀэлӀэжыгӀэ лӀэныкыуищыр зӀэды-клӀэтхӀагӀ.

ИльэсыклӀэу кыыхагӀэмкӀэ

план гӀэзӀэфагӀэ ил отделим. Анахъ мурад инӀэу зыфагӀэуцу-жырӀэмӀэ ащыцӀ адыгӀэ диаспорӀэм, тидӀэ щылӀэ кызӀэдиубы-тӀэу, куоу Ӏоф дӀэшӀэгӀэныр. Мы программӀэ гӀэзӀэфагӀэр ильэ-сышым тегӀэпсыгӀагӀэу щыт.

Анахъ гӀунӀэ зылафагӀэу Ӏоф зыдӀашӀэнӀэу рахуыгӀагӀэр, «Адыг-ская энциклопедия» зыфилорӀэр зӀэрифӀэшӀуашӀэм тетӀэу Энциклопедиемхом (БСЭ) ишапхӀэ ильӀэу гӀэпсыгӀэныр ары. Ащ пае, проектыр пхырышыгӀэ-нымкӀэ, анахъ ищыклагӀэу алы-тӀэрӀэр научнӀэ гупчӀэу мы Ӏофым фӀэгӀэзӀэгӀэщтыр зӀэхӀэгӀэныр ыкӀи шӀэныгӀэ Ӏофыр игӀорыгӀоу лӀэжыгӀэныр ары.

Джащ фӀэдӀэу Урысыем иан-тропологхэм ыкӀи этнологхэм яа XI-рз КонгрессӀэу (мӀэкӀу-огӀум и 7 — 10-м 2015-рз ильэсым) Екатеринбург щылӀэ-щтым зытырагӀэпсыгӀэхӀэ, тезис-хӀэр афарагӀэхыщтыгӀ, афӀэ-лъӀэклӀэм, клӀощтыгӀ.

МафӀэ кӀэс гупшысӀэм, ушӀэ-тынхэм, щӀэ хӀэлӀэп, бӀэ кӀа-клӀэжыгӀэр. Джары гуманитар ушӀэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтым этнологиёмрӀэ лӀэпкӀэ искусствӀэмрӀэ иотдел гухӀэлъы-шӀухэм зылащӀэу сыдигӀуи шӀэныгӀэм зыкӀылыклорӀэр ыкӀи ар егугӀоу зыкӀилӀэжыгӀэр.

СурӀэтым итыр: **ГъубжӀэкӀэ Марат.**

ШӀэныгӀгӀэм лӀэклӀох

Институтым этнографиемкӀэ иотдел апӀэдӀэ пашӀэу илагӀэр ыкӀи мы ӀофшӀэныр изакӀоу щызгӀэцаклӀэщтыгӀэр апӀэрӀэ еджӀэгӀэ гӀэсӀэгӀэшхоу, тарихъ шӀэныгӀэхэмкӀэ докторӀэу, академикӀэу МӀэрӀэтыкӀэу Мыхъу-тар ары. МӀэрӀэтыкӀэу идунай зехӀожым, отделим лӀэжӀэны-гӀэр дызӀэрихӀагӀ шӀэныгӀэлӀэ-жыгӀэу ДжӀэндӀэр Марыет (щылӀэ-жӀэп).

Тарихъ шӀэныгӀэлӀэжыгӀэшхоу, академикӀэу, профессорӀэу МӀэ-кӀула ДжӀэбраилӀэ шӀэныгӀэ ин-ститутым идирикторӀэу зыщы-тыгӀэ уахътӀэм, ӀофышӀэхэм ахӀэ-гӀэхыгӀэнымкӀэ ыкӀи инсти-тутыр зыдӀэлӀэжыгӀэр лӀэныкӀэу хэм зыгӀэушӀомбгӀугӀэнымкӀэ Ӏофышхо ышлагӀ. Ащ елыты-гӀэу, 1994-рз ильэсым, Адыге-им рагӀэклӀэ ныбжыклӀэ куп Москва аспирантурӀэм еджаклӀэ агӀэклӀогагӀ — Теуцожь Ну-риет, КӀэрӀэкӀэе Заур, Хъу-нӀэго Адам, Адам Ржавиныр ыкӀи джырӀэ мафӀэхэм инсти-тутым этнологиёмрӀэ лӀэпкӀэ ис-кусствӀэмрӀэ отделим ипашӀэу ГъубжӀэкӀэ Марат. Мы ныб-жыклӀэ купым гӀэсэнэгӀэ-шӀэ-ныгӀэ кӀуачӀэу апкӀырылӀыр нахъ кызӀэлӀуахыныр, шӀэныгӀэм нахъ пытӀэу хӀэуцонхӀэш, ащ ихӀасӀэ ин хагӀэхӀоныр ары пшӀэрылӀэу фӀагӀэгӀуагӀэр. Ау непӀэ мы зыцӀэ кӀетӀогагӀ пшӀэ-шӀэ-клӀалӀэхэм ащыщӀэу инсти-тутым кӀэзгӀэзӀэжыгӀэу Ӏоф щызышӀэрӀэр ГъубжӀэкӀэ Марат.

ЗипӀэцӀэ отделим ӀофышӀэ лӀэпчӀэ гушылӀэ зафӀэклӀэ кыыхыгӀэ-щыгӀ.

ХъоткӀэ Самир гуманитар ушӀэтынхэмкӀэ Адыгэ республи-кӀэ институтым ыцӀэ шӀукӀэ ряз-гӀэлорӀэ тарихъ шӀэныгӀэлӀэжыгӀ, кандидат, отделим инаучнӀэ Ӏо-фышӀэ шхӀа, шӀэныгӀэхэмкӀэ ДунӀэ Адыгэ академием ичлен-корреспондент. ШӀэныгӀэм Са-мир студентыгӀо ильэсхэм аще-гӀэжыгӀэу хӀэцагӀэ хъугӀэ. ИапӀэрӀэ монографии черкес мамлюкхэм афӀэгӀэхыгӀагӀ.

АщклӀэ 1997-рз ильэсым канди-дат диссертациер темӀэу «Черкесские мамлюки. XIII — XVIII вв.» зыфилорӀэмкӀэ кыуышы-хыатыгӀ. АКӀУ-р кызыуыгӀэм (1992) кышчыклӀэдзагӀэу, непӀэ-рз мафӀэхэм кӀанӀэсыжыгӀэу, ХъоткӀэ Самир гуманитар ушӀэ-тынхэмкӀэ институтым Ӏоф ще-шӀэ. Самир шӀэныгӀэлӀэжыгӀ гӀэ-шӀэгӀон, гӀэпсӀэф ымышӀэу нау-кӀэр ренӀэу зӀэхэфы, зӀэрегӀашӀэ, елӀэжы. УшӀэтӀэклӀэ инӀэу зӀэр-щытым укӀэупчӀэжыгӀэу ищы-клагӀэп, инаучнӀэ ӀофшӀагӀэхӀэр кылуатӀэрӀэмкӀэ зӀэтӀэкӀэми, ядӀэ-гӀугӀэкӀэ зӀэфӀэдӀэх. Тарихъ темӀэ куухӀэр икӀасӀэх, ахэмкӀэ Самир ӀофшӀэгӀэ ухыгӀэхӀэр илӀэх: гурыт лӀэшӀэгӀухэм адыгӀэхэм, адыгӀэ диаспорӀэм ятарихъ, черкес мамлюкхӀэр, гурыт лӀэшӀэгӀухэм ыкӀи охътаклӀэм адыгӀэ-славян этнокультурнӀэ зӀэпхыныгӀэхӀэр, ахэм альпӀэс зӀэгӀэшӀэгӀэн-зӀэхэфыгӀэныр.

ХъоткӀэ Самир монографии 7 икӀэлӀэмыпӀэ кычӀэклӀыгӀ, на-учнӀэ статья 10 пчӀагӀэхӀэр. ИтхыгӀэхӀэр анахъ научнӀэ сбор-ник лӀэшхэм кӀадӀэхӀэх, имо-нографиитӀу Санкт-Петербург итхылӀэ тедзаплӀэ кышчыдӀэклӀыгӀ. ХъоткӀэ инаучнӀэ ӀофшӀагӀэхӀэр Кавказым итарихъ епхыгӀэу кӀэуцурӀэ упчӀабӀэм джӀэуап язы-тӀэу гӀэпсыгӀэх. Ахэм ӀофшӀэ-гӀытӀу нахъ кӀахӀыгӀ: «Очерки истории черкесов от эпохи киммерийцев до Кавказской войны» и «История Черкесии в средние века и новое время». АдыгӀэ тарихъыр икӀу фӀэдиӀэу, мӀэхӀанӀэ ухыгӀэ илӀэу мыхэм кӀащыгӀэлӀэгӀуагӀ ыкӀи кӀащырилотыклӀыгӀ. Самир мы-зӀэу, мытӀоу адыгӀэ ыкӀи уры-сые шӀэныгӀэр зыфӀэдӀэр дунӀэ форумхэм, Москва ыкӀи ӀэклӀыб кӀэралхэм — Венгри-ем, Великобританием, Тыркуем, нӀэмыкӀ хӀэгӀэгӀухӀэми кӀащырило-тыклӀэу хъугӀэ. МӀэхӀанӀэ зилӀэ ДунӀэ шӀэныгӀэ-практическӀэ конференциехэм, коллоквиум-хэм ренӀэу чанӀэу ахӀэлажӀэ,

ишӀошӀхӀэр упкӀэпкыгӀэу кӀа-щелӀох. Самир кавказовед-ушӀэ-тӀэклӀэ инӀэу зӀэрӀэщтыр кыгӀэгӀэ-шыпкӀэжыгӀэу Ӏофышхо ешӀэ, лӀытӀэныгӀэ ин кызыфащӀэу, зигушылӀэ клӀэдӀулыгӀэхӀэр шӀэны-гӀэлӀэжы. Ащ фӀэдӀэ гӀэсӀэгӀэ-еджӀэгӀэ цыф гӀэшӀэгӀэным илӀэпкыгӀэми урӀэгӀушхо. Самир имӀэфӀэ ӀофшӀэн пшӀэрылӀэ на-хыб ежы фызӀэшӀокырӀэр. Ильэ-ситф хъугӀэу (2009 — 2015) гӀэзетӀэу «Адыгэ макъэм» игуа-дзӀэу нӀэклӀубгӀуи 4 хъурӀэ «Лики адыгского прошлого» зыфило-рӀэр егӀэхӀазыры, кыдегӀэкӀы. Джащ фӀэдӀэу мы нӀэклӀубгӀохэм яа 110-рз чӀэзыу икыгӀэ ильэ-сым кышчытырадзагӀ. ЫшӀэрӀэр егӀэцӀэклӀэп. ХъоткӀэ Самир адыгӀэ документальнӀэ фильмӀэу «Черкесия» (2007) зыфилоу кы-дӀэклӀыгӀэми исценарие иавтор. АрышӀ, шӀэныгӀэлӀэжы хӀалӀэм-тым фӀэгӀэхыгӀэу бӀэдӀд кӀэп-лон лӀэжыгӀыщтыр. ЩӀэч зыхӀэмы-лыр, ХъоткӀэ Самир иадыгӀэ лӀэпкӀэ, и АдыгӀэ РеспубликӀэ, Урысые хӀэгӀэгӀушхор илӀаплӀэ-хӀэу, тарихъ шыпкыагӀэр ыфы-тӀэу, кыгӀэгӀэгӀунӀэу шӀэныгӀэ-шхо зӀрилӀэжыгӀэр, лӀэпкыгӀэм ищылаклӀэ ащклӀэ зӀэригӀэпытӀэ-рӀэр ары.

АдыгӀэ шӀэныгӀэ институтым иотдел ильӀэс 25-рз хъугӀэу Ӏоф щешӀэ **ТхьагӀэпсӀэу Гали-нӀэ** — тарихъ шӀэныгӀэхэмкӀэ кандидат, «Народная медицина адыгов» зыфилорӀэмкӀэ идис-сертацие кыгӀэгӀэшъыпкӀэжыгӀыгӀ. БзылӀфыгӀэм лӀэпкӀэ медици-нӀэр, лӀэпкӀэ кӀэбзӀэныгӀэр, щылӀэклӀэ-псӀэукӀэм кӀэзгӀэзӀэ-жыгӀэ адыгӀэхӀэр зӀэрӀэхуцӀо-хӀэрӀэр, лӀэпкӀэ шӀэныгӀагӀэр — гӀэпсыклӀэ-шӀыклӀэхӀэр, шӀэн-ха-бзӀэхӀэр инӀэлӀэгӀу итхӀэу, зӀэ-фыхысыжыгӀэхӀэу ӀофыбӀэ ешӀэ.

ТхьагӀэпсӀэу монографияеу «Народная медицина адыгов: историко-этнографический аспект» (Майкоп, 1996), ащ нӀэ-мыклӀэу научнӀэ тхыгӀэ 50-м нахыбӀэ кылӀэклӀыгӀ. ШӀэны-гӀэлӀэжыгӀэу **АзӀэмӀэ Мин-КӀу-**

тас иэтнографическӀэ ӀофшӀа-гӀэхӀэр зыдӀэт сборникыр зӀэ-хыгӀэуцуи, гушылапӀэр ежы иеу кыдигӀэкыгӀыгӀ. ШӀэныгӀэм куоу хӀэлӀэн, а хӀасӀэм щыгӀгоен зылӀэжыгӀэр ыкӀи ӀэклӀэп хъугӀэ тхыгӀэхӀэр акыл хӀэлӀэу зӀэ-зӀэклӀужыгӀэр ӀофышӀ ГалинӀэ. ДжырӀэ уахътӀэм монографияеу «История здравоохранения Рес-публики Адыгея» зыфилорӀэм Ӏоф дешӀэ, нӀэмыкӀ гухӀэлӀэ ехы-жыгӀэхӀэри илӀэх, чанӀэу шӀэ-ныгӀэ ӀофтхӀэбзӀэ зӀэфӀэшхӀаф-хэм ахӀэлажӀэ, шӀэныгӀэ Ӏоф-шӀэным готӀэу, АдыгӀэ кӀэралы-гӀо университетми щырегӀаджӀэх.

КӀуекӀэ Марыет институтым 1988-рз ильӀэсым щегӀэжыгӀэу Ӏоф щешӀэ, 2009 — 2013-рз ильӀэсхэм этнологиёмрӀэ лӀэпкӀэ искусствӀэмрӀэ отделим ина-учнӀэ ӀофышӀ, 2014-м кышчы-ублагӀэу научнӀэ ӀофышӀэ шхӀаӀэ хъугӀэ, искусствове-дениемкӀэ кандидат. Акылы-гӀэ, сӀэнаушыгӀэ зыхӀэлӀэу, ушӀэ-тӀэклӀэ дӀэгӀоу зыкыгӀэлӀэгӀуагӀ. АнахӀэу зыфӀэгӀэзӀэгӀэр, Ӏоф зыдӀишӀэрӀэр — искусствоведе-ниер, художественнӀэ гӀучыгӀ, лӀэпкӀэ ӀэпӀэщысӀэ искусствӀэр, сурӀэтшыныр, адыгӀэ диаспорӀэм ихудожественнӀэ культур арых. Отделим иплан хӀэт проектхэм язӀэшӀохын сыдигӀуи хӀэлажӀэ. «Энциклопедия истории и куль-туры адыгов» зыфилорӀэм пае, адыгӀэхэм ялӀэпӀэщысӀэ культурӀэклӀэ статьягӀэр етхыгӀ. Марыет адыгӀэ диаспорӀэр зӀэгӀэшӀэгӀэнымкӀэ этнографическӀэ экспедициехэм ахӀэлажӀэ, Тыркуем, Израиль ащылагӀ. Цыф ӀэпӀэласӀэхӀэр, Ӏэ-шлагӀэ зилӀэхӀэр кыыхыгӀэщыгӀэх, гӀучыгӀым Ӏоф дӀэзышӀэхӀэри, ахэм кӀулайыгӀэу алӀэклӀэри зӀэригӀэшлагӀэх. АдыгӀэхэм яхудожественнӀэ культурӀэклӀэ, худо-жественнӀэ гӀучыгӀымкӀэ зӀэфӀэдӀэу Ӏоф ешӀэ. А зӀэклӀэ кыӀэклӀуагӀ ӀофшӀагӀэу хӀэутынӀым (Едыдж Батырай игуӀсӀэу) зӀэдыфагӀэ-хӀазырыгӀэ альбомхӀэу «Худо-жественная культура адыгской диаспоры» ыкӀи «Изобразитель-ное и декоративно-прикладное искусство адыгов» зыфилохӀэ-рӀэр. Мы лӀэныкыгӀэхэм етӀупшы-гӀэу Марыет Ӏоф адешӀэ, кӀе-

гӀоты, зӀэрегӀэзафӀэ, зӀэрегӀа-пшӀэ, зӀэфӀэхысыжыгӀы. КӀуекӀэ Марыет 2011-рз ильӀэсым кы-щегӀэжыгӀэу Урысыем ихудож-никхэм я Союз хӀэт.

АР-м гуманитар ушӀэтынхэм-кӀэ и Институт этнологиёмрӀэ лӀэпкӀэ искусствӀэмрӀэ иотдел инаучнӀэ ӀофышӀэ шхӀаӀэ, фило-логие шӀэныгӀэхэмкӀэ кандидат **Пашты Мадина**. 2008-рз ильӀэ-сым щегӀэжыгӀэу мы инсти-тутым Ӏут. Мадина анахъ зы-гӀэгӀумӀэклӀэу Ӏоф зыдӀишӀэхӀэрӀэр культурӀэ шапхӀэхӀэр, фолькло-рыр, адыгӀэ мифологием, адыгӀэ диаспорӀэм ифольклор арых. ИнаучнӀэ ӀофшӀагӀэхӀэр адыгӀэ фольклористикӀэм ыкӀи этно-логием иупчӀэ инхэм джӀэуап афӀэхыгӀ. 2009-рз ильӀэсым имо-нографияеу «Черкесская (адыг-ская) народная лирика. Традиционные необрядовые жан-ры» зыфилорӀэр кыдӀэклӀыгӀ, 2011-м — научнӀэ тхыгӀэ сбор-никӀэу «Адыгский фольклор: традиции функционирования», 2012-м «Энциклопедия черкес-ской мифологии: боги, герои, культы, представления» (ады-габзӀэклӀэ) зыфилоу зӀэшӀашӀэр М.И. МижӀаевым ыкӀи ежы Паш-ты Мадина иушӀэтынхӀэр зы-дӀэтхӀэр кыыхауыгӀыгӀ.

Мадина джырӀэ уахътӀэм «Эн-циклопедия черкесской мифо-логии» зыфилорӀэм урысыбзӀэклӀэ икыдӀэгӀэкыгӀын Ӏоф дешӀэ. ЧанӀэу мӀэгӀуае, университетхэм яна-учнӀэ гупчӀэхэм ялӀэшӀэгӀэтетхэм Москва, Тбилиси, Сыхъум, Нал-щык, ахэм анӀэмыкӀэхэми зӀэ-пхыныгӀэ адыри. Мадина шӀэ-ныгӀэлӀэжыгӀ гӀэшӀэгӀонӀэу, гупшы-сӀэклӀэ инӀэу зӀэрӀэщтыр кыда-лытӀэзӀэ, фольклористикӀэмкӀэ ыкӀи культурнӀэ антропологиёмкӀэ зӀэхӀэхӀэр шӀэныгӀэ ӀофтхӀэ-бзӀэшхохэм арагӀэблагӀэ ыкӀи ахӀэлажӀэ, лекциехэм кӀаще-джӀэ, семинархэм кӀащӀэгӀушылӀэ. Пашты Мадина дунӀэ шӀэныгӀэ форумхӀэу Урысыем ыкӀи ӀэклӀыб кӀэралхэм ащызӀэхӀэхӀэрӀэм ахӀэлажӀэ, ишӀэныгӀы, иамали ышӀэрӀэу Ӏофышхохэм дешӀэх.

Зы гухӀэлӀэ иным дахӀэу фӀэ-шӀушӀэх.

МАМЫРӀКӀО Нуриет.

ЗэкIэмми ашIэн Икъун агъотыщт

ЮфшIэнымкIэ Дунэе организацием иэкспертхэм агъэгумэкIыхэу кIало ЮфшIэн зимылэхэм япчIагъэ зэрэдунэу шыхэхъон зэрильэкIыщтыр. Урысыем тапэрэ илъэситфым кыклоцI ЮфшIэн зимылэхэм япчIагъэ джы проценти 5,1-у зэрэщытым икIынышъ, проценти 5,5-м щынэсын ыльэкIыщт.

Кыныгыоу тызэрихыылIэн ыльэкIыщтыр ыкIи ахэм апэуцужыгъэным зэрэфхьазырхэ шыкIэр «Урысые гъэзетым» кыфилотагъ Урысыем ЮфшIэнымкIэ ыкIи социальнэ ухуымэныгъэмкIэ иминистрэу Максим Топилиным.

— ЮфшIэн зимылэхэм япчIагъэ ехыылэгъэ сыд фэдэ прогнозхэ шыушIыхэрр?

Максим Топилиныр: Урысыем ЮфшIэнымкIэ ибэдэршыпIэ Юфхэр джырэкIэ шыгъэтэрэзыгъэх, ошIэ-дэмышIэ зэхьокIыныгъэ нэшанэ еплэгъуылэщтэп. Ау 2008-рэ илъэсым кризисыр кызыжъэм зэрэтшыгъагъэм фэдэу тхьамэфэ тельтэ упльэкIуныр нахъ дгъэлэшыгъэ, сыда пломэ зэхьокIыныгъэхэр фэхъунхэ ыльэкIыщт.

ЮфшIэн зимылэхэм япчIагъэ нахыбэ хъун зэрильэкIыщтым ехыылэгъэ прогнозхэр джырэкIэ шыгъуаех. Ау зыгорэкIэ Юфхэр кызыжъокIыхэмэ, ЮфшIэнымкIэ бэдэршыпIэм Iэпылэгъу етыгъэным ехыылэгъэ ихъухьагъэхэр дгъэхьазырыгъэх. Ахэм ащышхэм Урысыем щыпсэухэрэр ащыгъуазэх: IуагъэкIын альэ-

хэр нахъ кызыблагъэкIэ ара?

Максим Топилиныр: Щылэмэзэе мазэхэм илъэсым иуахътэ елытыгъэу тIэкIу кыыхэхъон

бархэр предприятиехэмрэ организациехэмрэ кIаратхэу зэрэулагъэр. Ау ащ нафэ кышырэр цыфхэм ЮфшIэн язытыхэрэм яЮфхэр джырэкIэ икIоу зэрэзэхэмыфыгъэхэр ары нылэп.

— Цыфхэм ЮфшIэн ягъэгъотыгъэным пылъ кIэралыгъо кIулыкIу-хэм яЮфшIэн сыдрэ лъэныкIохэр ара федеральнэ бюджетым имылыкIу зыпIуигъахьэхэрр?

Максим Топилиныр: Шэп-

ыльэкIыщт. ЮфшIэнымкIэ бэдэршыпIэм изытет хэпшыкIэу зэхьокIыныгъэхэр зыщыфэхъу-

хэ шыкIэр мырэуштэу гъэпсыгъэ: ЮфшIэн зимылэхэм аратырэ пособием пIухьащт мылыкIу гупчэм афетIупшы, чаныгъэ зыхэлъ программэхэм апIухьащтыр шьолъырхэм ябюджет кыыхагъэкIы. Джащ фэдэу сэкъатныгъэ зилэхэм ЮфшIэн ягъэгъотыгъэным ехыылэгъэ программэм пIухьащт мылыкIу федеральнэ бюджетым кыыхэкIы, ЮфшIэн язытырэм ащ фэдэ цыфхэм апае ЮфшIэпIэ чыпIэхэр ыгъэпсынхэм фэшI гурытымкIэ сомэ мини 100 раты. Къэлуагъэмэ хъушт, а шапхэм тегъэпсыкIыгъэу 2014-рэ илъэсым сэкъатныгъэ зилэ нэбгырэ мин 13-мэ ЮфшIэн къазарафагъотыгъэр. Ащ имызакъоу, кощыхэрэм апае сертификатым ЮфшIэу ыулагъ.

— Хэта ащ кыыхиубытхэрр? КъокIыпIэ Чыжъэм щыпсэуштхэу кощыжыыхэрр ара зыфапIохэрр?

Максим Топилиныр: Ахэм язакъоп. Программэм хэлэжъэщт шьолъырхэр Правительствэм ыгъэнэфэщтых. Мы лъэханым тэ шьолъырхэр кыыхэтэхых. Гушылэм пае, программэм хэлэжъэ зэрэшIоигъор Калужскэ хэкум кылуагъ. А шьолъырым хэхъоныгъэхэр

« ЮфшIэн зимылэхэм япчIагъэ нахыбэ хъун зэрильэкIыщтым ехыылэгъэ прогнозхэр джырэкIэ шыгъуаех. Ау зыгорэкIэ Юфхэр кызыжъокIыхэмэ, ЮфшIэнымкIэ бэдэршыпIэм Iэпылэгъу етыгъэным ехыылэгъэ ихъухьагъэхэр дгъэхьазырыгъэх. »

ешых, ау Москва кыпэблагъыкIи кадрэхэр зэрешапIэх. Джащ фэдэу Мурманскэ хэкур программэм хэгъэлэжъэ-

Шьолъырхэм зэхагъэузон фае программэу цыфхэм ЮфшIэн ятыгъэным тегъэпсыхьагъэхэр ыкIи инвестиционнэ проектхэу нэмыкI шьолъырхэм кIарашыщт рабочэ кIуачIэхэр зыхагъэлэжъэщтхэ инвестиционнэ проектхэр зыгъэнафэхэрэр. ТекIоныгъэр кыдэзыхыгъэ субьектхэм федеральнэ бюджетым кыыхэкIырэ субсидиэхэр аратыщтых, нэужым цыфхэм ЮфшIэнхэр язытыщтэу кыыхахыгъэхэм субсидиэхэр алэклагъэхьащтых. А мылыкIу кыыха-

хызэ ЮфшIэхэр зэрэригъэблэгъагъэхэм, гушылэм пае, зычIэсыщтхэ унэхэр кызырэфыщыгъэм е бэджэндэу зэриштагъэм, социальнэ фIо-фашIэхэр ятыгъэнхэм, сабий IыгыпIэм чыпIэ зэрэщаритыгъэм, нэмыкIхэм апае хьарджэу ышыгъэхэм ащыщ Iахъ физэкIэгъэкIожыгъэным пIуагъэхьащт. Мыщ дэжым ЮфшIэм анахъ макIэм, илъэсыщым тельтыгъэ зэзэгъыныгъэ дIшын ыкIи лэжъапIэ ритын фае.

— Сыд фэдэ шьолъырхэ ЮфшIэнымкIэ зибэдэршыпIэ нахъ кынIу гъэпсыгъэхэр?

Максим Топилиныр: Темыр-Кавказ федеральнэ шьолъырыр ары. Ащ щыпсэухэрэм яяплэнэрэ пIэпчэ ЮфшIэн илэп. Арэу щытми, Юфыр нахышIум ыльэныкIокIэ мэкIэ-макIэу ащ цызэхьокIы.

— Шъхьэихыгъэу щымытэу тхьапша Юф зышIэхэрр?

Максим Топилиныр: АныбжкIэ Юф зышIэн зыльэкIыщтхэм япроцент 20 фэдизыр ПенсиехэмкIэ фондым ибазэ ипчIагъэхэм ахэтIагъохэрэп. КытшIошIы ахэм янахыбэм Юф ашIэу, ау ЮфшIэн язытыхэрэм яЮфшIэхэм апае страховоу тынхэр амытыхэу. Ащ кыкIырэр тапэкIэ ахэм страховоу пенсие ямылэщтэу ары.

Мы тхыгъэр кызытегушы-лэрэ темэмкIэ бэмышIэу зэдэгущылэгъу дытилагъ Адыгэ Республикэм цыфхэм ЮфшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ и ГъэлорышIапIэ ипашэу Галина Цыганковам. А зэдэгущылэгъур ыужыкIэ тигъэзет кыыхиутыщт.

Зыгъэхьазырыгъэр СЭХЪУТЭ Нурбий.

« Шьолъырхэм зэхагъэузон фае программэу цыфхэм ЮфшIэн ятыгъэным тегъэпсыхьагъэхэр ыкIи инвестиционнэ проектхэу нэмыкI шьолъырхэм кIарашыщт рабочэ кIуачIэхэр зыхагъэлэжъэщтхэ инвестиционнэ проектхэр зыгъэнафэхэрр. »

кIыштхэм сэнэхъатыкIэ ягъэгъотыгъэным фэшI егъэджэгъэнхэр, стажировкэ ягъэкIугъэныр, нэмыкIхэр. Ищыклагъэ хъумэ, а Юфыгъохэр нахъ псынIкIэу редгъэкIокIыщтых.

— О узэрэплтырэмкIэ ЮфшIэн зимылэхэр сыдигъуа нахыбэ хъунхэ зильэкIыщтыр, кIымафэр ара, хъаумэ гъат-

щтыр гъатхэм кышыжъэанкIэ енэгъуагъо. Къэслон слъэкIыщт мы лъэханым яЮфшIэхэм япчIагъэ нахъ макIэ зэрашыщтым ехыылэгъэ кIэбархэр цыфхэм ЮфшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ кIулыкIу жъугъэу кызыэрэлуымыкIэхэрэр. Цыфхэм ЮфшIэн ягъэгъотыгъэным пылъ унэе агентствэхэм кытIагъэлэсы вакансиэхэр нахъ макIэ зэрашыхэрэм ехыылэгъэ кIэ-

Хэбзэлэхъ хэгъэкIыныхэр аратых

ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щылэм шьугу кьегъэкIыжы кIэралыгъомрэ цыфымрэ мылыкIу Iахъ-IахъкIэ зэдыхэлажъэхэзэ пенсием пае мылыкIу зэлугъэкIэгъэным фэгъэхыгъэ Программэм хэуцуагъэу ежъ ишIоигъоныгъэкIэ страховоу тынхэр зытыхэрэм сомэ пчIагъэу атыгъэм ипроцент 13-м тельтыгъэу хэбзэлэхъ хэгъэкIыныхэр ялэнхэ зэрильэкIыщтыр. Гушылэм пае, а Программэм тельтыгъэу цыфым 2014-рэ илъэсым сомэ мини 2-м кышыулагъэу мин 12-м нэсэу

ытыгъэмэ, 2015-рэ илъэсым сомэ 260-м кышыулагъэу 1560-м нэсэу кIахыжынын ыльэкIыщт.

Федэхэм ателытэгъэ декларацие яптыни, хэбзэлэхъ хэгъэкIыныхэр илъэси 3-м кыкIоцI кIахыжынынхэ плъэкIыщт. Ащ пае узыщыпсэурэ чыплэм щылэ хэбзэлэхъ инспекцием декларациемрэ лъэлу тхылымрэ ептынхэ фае. Ахэм ябгъэгъусэнхэ фае хэгъэхьожь страховоу тынхэр зэрэптыгъэхэр кIэзыушыхьатырэ документхэр.

Лъэлу тхылыгъэ яптыгъэм тэтэу уилэжъапкIэ хиубытыкIызэ ЮфшIапIэм страховоу тынхэр ыгъэхьыщтыгъэхэмэ,

ифэшъошэ справкэ ЮфшIапIэм ибухгалтерие кыыпхын фае.

Шьугу кIэтэгъэкIыжы апэрэ ахъщэ Iахьыр затыгъэм кышыулагъэу зигугъу кIэтшырэ Программэм илъэси 10-м кыкIоцI Юф зэришIэрэр. Ыныбж кызысыкIэ цыфым пенсиеу кыратыщтыр нахыбэ шыгъэным шыкIэу пылтыр кызырыкIоу гъэпсыгъэ: цыфым банкымкIэ е ЮфшIапIэ икIызэ ПенсиехэмкIэ фондым илъэсым кыкIоцI сомэ мини 2-м кышыулагъэу мин 12-м нэсэу фегъэхьы. Ытыгъэ ахъщэр цыфым ежъ исчет ехъэ. Ащ ыуж кыкIэлътыкIогъэ илъэсым кIэралыгъоми

джащ фэдиз мылыкIу кыфыхегъахъо. МылыкIу зэрэзэлуIкIэрэм имызакъоу, ар инвестициехэм ахагъахъэ ыкIи ащ кыкIэкуагъэм ишIуагъэкIэ исчет иль мылыкIу нахыбэ мэхъу. Ахъщэу зэлукIагъэр пенсием зыкIокIэ цыфым кыратыжы.

Адыгеим щыщхэу мы Программэм хэуцуагъэхэр нэбгырэ 12558-рэ мэхъух. Ахэм зэкIэмкIи сомэ миллиони 130-м ехъу ясчетхэм арагъэхьагъ.

ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щылэм ипресс-кIулыкIу.

ИСКУССТВЭМ ИЦЫФ ЦІЭРЫПОХЭР

Кукэнэ Мурат искусствэм щыцІэрылу. Ар Урысые Федерациемрэ Адыгэ Республикэмрэ янароднэ, Абхъазымрэ Пшызэрэ язаслуженнэ артист, тиреспубликэ итын анахъ лъапІу, медалэу «Адыгеим и Щытхъузеухэр», юбилей медалэу Теуцожь Цыгъо ыцІэкІэ щытыр, щытхъу тхылгхэр кыфагъэшъошагъэх. М. Куканэм ыныбжь непэ ильэс 65-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъу гушыгъу тыфэхъугъ.

Узыгъэщхырэм уриджагъоп

— Мурат, апэ тигъзет-еджэмэ ацІэкІэ уимэфэкІ пае тыпфэгъушІо.

— ЗэкІэхэмкІи тхышъуегъэ-псэух.

— УищыІэныгъэ гъогу тыкыкІэмыупчІэми, кыыхэтыутын тІгъэкІы-нэу къэбар макІэп тызы-щыгъуазэр.

Кукэнэ Мурат макъэ Іэтыгъэ-кІэ мэхъы. Сурэтэу ыпашъхэ щылъхэм яплъы. Ащыщэу кы-хихыщтыр ымышІапэу кытчи-гъэхъузэ, икІэрыкІэу зерегъэф-жыых.

— Сурэт пэпчъ тарихъ хэ-хыгъэ пылъ, — ело Кукэнэ Му-рат. — Сяплъызэ садэгущы-Іэ сшІоигъоу уахътэ кысэкІу. Ильэс пчъагъэм Іоф зыдэсшІа-гъэхэр, искусствэм иныбджэ-гъухэр сщыгъупшэхэрэп, сиуп-чІэжыгъухэр ахэтых.

— Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахымэ ыцІэ зыхы-рэм ирежиссер шъхъаІу уыщт. ІофшІапІэу узы-чІэсым сеплъышъ, дэпкъхэр сурэтхэмкІэ, макъгъэІухэмкІэ гъэп-кІагъэх.

— Нэм кІэтыр псэм фэдэу зылытэрэмэ адесэгъаштэ. ГукІэ плъэгъурэм уегъэлъашы, кы-зыкыобгъэуцэ пшІоигъоу цыхъэ фэошІы.

ЕплъыкІэу фырилэр

— Артистыр сэнэхъат кызырэыкІоп. Еплъы-кІэу ащ фыуиІэмрэ щыІэныгъэмрэ ззогъа-пшъах?

— Сисэнэхъат кысэкІу. Ар-тист сыхъу сшІоигъоу сикІэлэ-гъум зыкІи сыгу исыубытагъэп, пшъэрылъ зыфэсшыжыгъэп. Си-щыІэныгъэ зэхъокІыныгъэу фэ-хъухэрэр кыдэспытэхэзэ, сы-зэрэлъыкІотэщтым сыпылыгъ. Тхъэм зыгорэ кызыпхильхъэ-кІэ сыда ар зыкІэмыгъэфедэ-щтыр? Уянэ-уятэхэм гушыгъэ фа-бэу кыуаІорэр зыми хэкІуа-кІэрэп. Артистыр сценэ закъор арэп артист зысхыурэр. Тхъэм, уянэ-уятэхэм кыуатырэр чы-фэм фэд. Къуатыгъэр цыф-мэ афэгъэшъошэнышъ, япты-жыын фае.

— Узыхэдэн щыІэмэ нахышІуба?

— Сэнэхъатыр тэрэзэу кы-хэпхыныр насыпым щыщ. Поли-техническэ институтым сычІа-хы, хысапыр, нэмыкІхэр нахъ куоу зэзгъашІэхэу сызыфежъэм, сымылофшІэн сыфеджэу спыта-гъэ. Сянэ-сятэхэр кысэушъыи-хи, Адыгэ къэралыгъо кІэлэ-егъэджэ институтым филологи-емкІэ ифакультет сыщеджэныр кыыхэсхыгъ. СикІэлэцІыкІугъом фортепианэмкІэ орэдышъохэр кызгъаІоштыгъэх, художественнэ купхэм сахэтэу концертхэм, зэ-нэкъокъухэм сахэлажыщтыгъ. Уатэр сыгъэу усэм сыкье-джэзэ телевидением сыкызе-гъэлагъом, сэркІэ ар гушІо-гъошхуагъ. Нэужым кызырээгу-рыІоштыгъэу, Тэхъутэмыкыуае сьдэсэу искусствэм фэщагъэ сыхъугъагъ. КІэлэегъэджэ дэгъ-хэр зэрэтилагъэхэр ащ лъапсэ фэхъугъэу сэлъытэ.

— Бзмрэ литературэм-рэ зэбгъашІэхэзэ, театрэр кызырэхэпхыгъэр гъэ-зетеджэхэм ашІогъэшІэ-гъон.

— «Студентхэм ятеатр» ылоу филфакым щызэхашагъэм сы-хэтыгъ. Ильэс зэфэшъафхэм факультетым ипэщагъэх Къу-ныжъ Мыхъамэт, Николай Хан-жиевыр. Дахэ щэхъу къясымы-ІуалІэу тикІэлэегъэджагъэхэм са-кытегушыІэн слъэкІыщт. Спек-таклэхэм рольхэр къащысшІы-щтыгъэх, КВН-м сыхэтыгъ — ар къежыгъаІэу щытыгъ. СшІо-гъэшІэгъоныр лызгъэкІуатэ-щтыгъ. Кытэплъырэ цыфхэр зэрэдгъэгъушІохэрэм тигъэгъуш-оштыгъ. Адыгэ театрем ищыкІэ-гъэ лъэпкъ артистхэр Ленин-град дэт еджэпІэ цІэрыІоу ГИТИС-м зэрэщагъэхъазырхэр-рэр сшІэщтыгъэ. А лъэхъаным хэку исполкомым культурэмкІэ игъэлорышІапІэ ипашъу щытыгъэ Хэшх Шыхъамызэ кыздэгущылі, Ленинград ськІонэу исхъухъагъ.

— Ушэтынхэр гъэкІэ-кІыгъэхэу зэрэптыгъа-гъэхэр кытфэІуатэба.

— Профессорэу Владислав Андрушкевич, нэмыкІ кІэлэегъа-джэхэр орэд кызырээслорэм, усэмэ сыкызырэдджерэм къе-дэлугъэх, къашъоу «Лезгинкэр» къэсшыгъ. Филфакым сызэрэ-щеджагъэр ІэпыІэгъушхо кыс-фэхъугъ ГИТИС-м саштэнымкІэ.

Сэнэхъатым ипытапІ

— Германием дзэ къу-лыкъур зы ильэсэ щып-хыгъ. Ащи ишІуагъэ кыыокІыгъэба?

— Германием ищыІаІэ къэс-лъэгъугъ, сымышІэщтыгъэу кы-зыгурыІуагъэр бэ. Советскэ-гер-манскэ хорым сыхэтыгъ. Ухъу-лъфыгъэмэ кІэрахъор, автома-тыр, танкыр зыфэдэхэр пшІэн-хэ фае. Кинофильмхэм сахэ-лажъэу, рольхэр къэсшыгъэу сызыфежъэм, дзэ къулыкъум сызэрэщыІагъэр лъэшэу кыс-шъхъалэжыгъ.

— Артистыр исэнэхъат сыда нахъ фэзыщэрэр?

— Нахыбэ ыльэгъумэ, ишІэ-ныгъэ хигъахъомэ артистым цыфхэм арилоштыр псынкІэу къегъоты. Къэпшырэ ролыр кыодолухэрэм, кыюплыхэрэм алыбгъэлэсыным фэшІ купкІым улыІэсыныр артистым ишэпхэ лъаг. Залым кыщыюплъырэр о кыбдэгупшысэнуэ, кыбдэ-гъынэу, кыбдэщхынэу уфаемэ, ролэу къэпшыщтыри, кызырэ-пшыщтыри умышІэхэ хъуштэп.

— Ныбджэгъухэм, кІэлэ-егъаджэхэм, псэ зыпыт зэІукІэгъухэм къяпІоІа-гъэр бэп.

— Ныбджэгъум цыхъэ фэо-шІы, уигупшысэкІэ удэгущэ. КІэлэегъаджэм уепІу, щыІэны-гъэм уфегъасэ. Ленинград ты-щеджэзэ дунэе мэхъанэ зилэ зэІукІэгъухэм тахэлажыщтыгъ. Тарихъ еплъыкІэу Ленинград икъэухъумэн Хэгъэгу зэошхом ильэхъан илагъэр кыт-фалуатэ зыхъукІэ, нэпс-хэр кытшІуаІоштыгъ. Къалэр цыфхэм агъэ-дэхэжыгъ. Артистым зэхъокІыныгъэхэр зэ-рилъэгъухэрэ шыкІэм тикІэлэегъаджэхэр кы-зырэгтегушыІэхэрэр сы-дым ымыосагъа! Сэнэ-хъатыр шІошъхъуныгъэм егъэпытэ. Францием, Италием, нэмыкІхэм яте-атрэхэм якъэгъэлъэгъон-хэм, спектаклэхэр зэ-рагъэуцухэрэм тяплъы-щтыгъ, артист цІэрыІо-хэм талукІэщтыгъ.

— «Сэ зэкІэри сэ-шІэ» зыІохэрэм, абгъэ теожырэ

артистхэм шъуаІукІэ-щтыгъа?

— Ари упчІэ гъэшІэгъон. Про-фессорхэм ащыщ горэм кызы-рэтилоштыгъэу, артистым илоф-шІэн хысапым фэдэу кыфэо-ІуатэкІэ бэп кыгурыІоштыр. Сценэм кытэхъэрэ артистым ролыр кызырешІышъуштыр ежы-ежырэу зыдишІэжыныр на-хышІу. Къеплтыхэрэр ыгъэдэ-Іон зэрилъэкІыштыр артистым ышІошъ зигъэхъукІэ, ролыр кы-дэхъушт. Цыфхэр ыгъэдэлонхэу артистым фытыныгъэ иІэн зэ-рэфарери кыдэмылпытэ хъухэ-щтэп.

— КъапІорэм елбыты-гъэу сиупчІэ лызгъэ-кІуатэ сшІоигъу. Гупчэ телевидением непе-уеплъыныр угу рехъа?

— Дэгъум сеплъы сшІоигъу. Ау, тэрэзэу кызырээсІоштыр сшІэрэп... Сценэм узэрэщы-зекІоштыр умышІэу, макъэр умыгъэфедэу нэплъэгъукІэ къэ-Іон плъэкІыштым уасэ емытэу искусствэ лъагэм улыІэсын плъэкІыштэп. НахыпэкІэ егъэ-джэным, плуныгъэм мэхъанэу аратыщтыгъэр хэпшыкІэу кье-Іыхыгъ.

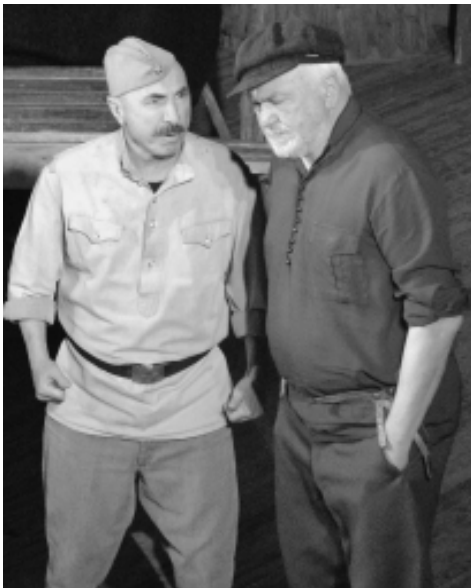
Ллакъор

— Тэхъутэмыкыуае Адыгеим икъоджэшхо-мэ ащыщ. Краснодар пэ-благъ...

— КызыгурэІо зыфапІорэр. Краснодар сыщеджэ сэри сшІо-и-гуагъ, зыгъэпсэфыгъо мафэхэм чылэм укъэкІошхын олъэкІы. Мыекъуапэ кыыхэсхыныр, уна-гъо щысшІэныр — ахэр зэпхы-гъэ гупшысэхэр ллакъом кып-кырыкІыгъэхэу сэлъытэ, «ллым хэлъ» зыфалорэм фэд.

— Мурат, сэри зыгорэхэм сашыгъуаз, ау о къэпІо-тэнэу сыфай. Колхоз тхъаматэм, заводым ипа-щэ, парткомым исекре-тарь, нэмыкІхэу ІэнэтІэ-шхомэ аІутхэм ярольхэр зыкІи къэпшыгъэхэп. Комедием нахъ уде-хыыха?

— Сэмэркъэур Тхъэм икласэу адыгэмэ аІо. Адыгэхэр лъэпкъ Іушхэм ащыщых. Лъэпкъ пыт, лъэпкъ губзыгъ. Адыгэу сызэ-рэщытым сырэгъушхо. Пшы-орк-заом ехыылэгъэ пьесэу Къуе-кыо Налбый ытхыгъэм Кукэнэ Псэунэ кыщцІо: «Тхъэшхом ыпашъхэ пстэумкІи тыцІыф, ау цыфмэ апащхъэкІэ тэ ты-адыг». Пшыхэр зыщызэІукІэгъэ зэхыхъэм а гупшысэр щыІугъагъ.

Зыхъэ Заурбый спектаклэм ро-лыр кыщешІы. Тильэпкъ хэбзэ дахэхэр иІэх. Лъэпкъым ишэн-хабзэхэр, игушыІэ щэрыохэр щыІэныгъэм кыыхэкІыгъэх, цы-фыр аІу. Сэмэркъэур зэрэб-гъэфедэщтым шыкІэ иІ, чыпІэ хэхыгъэ кыфэбгъотыныр нахъ тэрэз.

— Къэпшырэ рольхэм къафэдгъэзжыын. Хъу-нэго Саидэ ош пае ытхы-хэрэр комедием нахъ дештэх.

— Адыгэ эстрадэ театрэр Саидэрэ сэрырэ апэу тшыгъэу сэлъытэ. Сэмэркъэур щыІэны-гъэм кыыхэхыгъ. Нэиутэу емы-Іоу сэмэркъэуаІэ цыфым угу-рыІоныр гушІуагъоу щыт. «Зи-усхъаныр орэпсау!» зыфилуу Хъунэго Саидэ ытхыгъэри ащ фэд. Комедием узэригъэгупшы-сэрэр бэ.

— «СылІэмэ, сыжыугъэ-тІылыжъ» зыфилорэ спектаклэм ухэлажъэ. ПшІокыина ролыр кы-щыпшыныр?

— Къуекыо Налбый расска-зэу ытхыгъэм режиссерэу Мэ-рэткыо Казбек зеджэм, шІо-гъэшІэгъон хъугъэ. Налбый те-лъэІуи, пьесэр икъэлэмыпэ кы-чІэкІыгъ. Дунаим ехыжыгъэ цыфым шъхъэкаІфэ фэпшы-жыын зэрэфаем пьесэр ехы-Іагъ. Тихабзэ кыэтыухъумэ зэ-рэсшІоигъор ары укызыкІэуп-чІагъэр... Укыуаджэп, ульэпкъэп зиІунаи зыхъожыгъэм ифэло-фашІэхэр умыгъэаІкІэрэмэ.

— Мамый Ерэджыбэ ытхыгъэу «Псэлыхъо-хэр» зыфилорэр къэпІо-тагъэгъоп.

— Жыы мыхъурэ спектаклэу ар щыт. Цэй Аслан ІэпыІэгъу кытфэхъуи, сценэм щыдгъэуц-у-гъагъ. Цыфыр сэмэркъэун фае. Сыд фэдэ чыпІэ уитми уиуна-гъо, уиныбджэгъухэм, уильэпкъ, узыщыпсэурэ хэгъэгум уягупшы-сэн, цыфхэм ящыІаІэкІэ Іу-псэ-уныр нахъ тэрэз. Сценэм кы-щыбдэхъурэм пае цыфмэ за-тепІэтыкІыныр тэрэзэп.

— Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахымэ ыцІэ зыхы-рэр мэфэкІхэм, Іофтхъа-бзэхэм чанэу ахэлажъэ.

— Театрэр лъэпкъ Іофыгъо-хэм язехъакІу, артист дэгъухэр щапІугъэх. «Лъэпкъ театр» зы-кІыфаусыгъэр лъэпкъым игу-пшысэ кырыелотыкІышъ, рес-публикэм ис цыфхэр зэфи-щэнхэ епъэкІышъ ары. Ти Лы-шъхъэу ТхъаІушынэ Аслан, Правительствэмрэ Парламен-тымрэ якъулыкъушІэхэр, театрэр зикІасэхэр тиспектаклэхэм яплых, щыІэныгъэм диштэу кІэу дгъэуцухтхэм къагъэх.

— УимэфэкІ пае кып-фэгущІо ашІоигъоу редакцием телефонкІэ кытфытеох. Уигухэ-лышІухэр Тхъэм кыб-дегъэхъух. Уинасып зы-дэплъэгъужызэ бэгъашІэ ухъунэу пфэтІо. Уикон-цертхэм, пчыхъзэхыхъэу мэлылфэгъум и 1-м филармонием щыуиІэ-щтым тыкыжэ.

— Театрэм иныбджэгъухэм сафэраз, тхъаегъэпсэух.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Тизэукиэгъу гъэшэгъонхэр

Щысэ зытырахырэм лъэкӀо

Мэкъэ ӀэтыгъэкӀэ ордэ къэзылорэ Нэгъой Маринэ иубилей фэгъэхьыгъэ пчыхъэзэхьыу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние шыкӀуагъэм творческэ купхэр, артист ныбжьыкӀэхэр, Шэуджэн районым культурэмкӀэ игъэlorышӀаплӀэ ипащэхэр хэ-лжъагъэх.

Зэпашлэрэ ореды-лохэу, композитор-хэу Андэрэкъо зэхэм ашыпхэу ипшъашъэу Маринэ ицӀыкӀугъом кышчы-ублагъэу искусствэм пыщэгъ. Музыкальнэ еджаплэм шӀэныгъэу шызэригъэгъотыгъэм емыгупсэфылӀэу Ростов-на-Дону дэт консерваториеу Рахманиновым ыцӀэ зыхьыр кыуухыгъ.

— Ансамблэу «Оредым» хэтэу Нэгъой Маринэ ордэ кылоштыгъ, — игукъэкӀыж-хэр лъегъэкӀуатэх Шхъэбэцэ Сыхъатый. — Камернэ музыкальнэ театрэу Хъанэху Адам ыцӀэ зыхьы-

Адыгэ Республикэм искусствэхэмкӀэ иколледжэу У. Тхъабысымым ыцӀэ зыхьырэм икӀэлэегъаджэу, Адыгеим изаслуженнэ артистэу Шхъэбэцэ Сыхъатый тиреспублика и Къэралыгъо филармоние иорэдылоу Нэгъой Маринэ кытегушылӀэзэ, анахъэу кыыхигъэщырэр классикэм хэхъэгъэ произведениехэр зыгъэжынчыштыгъэхэм ягъогу артисткэр зэрэрылорэр, яшлушлагъэ зэрэлыгъэкӀуатэрэр ары. Адыгеим иорэдылохэу Пэнэшъу Рае, Сэмэгу Гошнагъо, Даутэ Сарыет, Бэджэ Дзэхъанэ ауж сценэ-шом кытехьагъэмэ Нэгъой Маринэ ащыш.

Хъакурынэхьаблэ кышчыгъу.

рэм инспекталэхэм рольхэр къа-щишыхэу бэрэ кыхъэкӀыгъ. Ты-зэгъусэу концертхэм, спектаклэхэм тахэлажъэзэ, тисэнэхъат гушлуагъо кытфихъэу тлытэ-штыгъ, тигуапэу ныбжьыкӀэхэм Ӏоф адатшӀэщтыгъ.

Юбилей пчыхъэзэхьыу зезы-щэгъэ Хъакъуй Заремэ изэфэ-хысыжхэр шыӀэныгъэм кып-кырэкӀых. Нэгъой Маринэ ипшъа-шъэхэри оредылох, унагъом искусствэм ыбзэкӀэ шыздэгъушылӀэх.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние идиректор шхъалэу Лышэ Рустем М. Нэгъоим кыфэгъушӀоэ, зы къуа-джэ зэрэдэсыгъэхэм, Маринэ артисткэ зэрэхъуштым псынӀкӀэу

гу лыптэнэу зэрэщытыгъэм кы-тегушылагъ. Адыгеим искусствэхэмкӀэ икӀэлэцӀыкӀу еджаплэу ЛъэцэрыкӀо Кимэ ыцӀэ зыхьы-рэм идиректорэу Андэрэкъо Марзыет Маринэ кыфэгъушӀоэ, унагъохэмрэ искусствэмрэ язэ-пхыныгъэхэр шыӀэныгъэм зэрэ-щыпытагъэхэр щысэхэмкӀэ кы-Ӏотагъ.

УзыкырыплӀырэ цыфым сэ-наушыгъэу хэлъыр искусствэм зэрэщыгъэфедэрэр кызыбгуры-лӀкӀэ, ор-орэу уегупшысэ — пфэ-лъэкӀыштыр зэбгъашӀэ пшӀоигъу. Нэгъой Маринэ Урысыем иклас-икэ хэхъэгъэ произведениехэр пчыхъэзэхьыу кышчылагъ. Филармонием исимфоническэ ор-кестрэ, художественнэ пащэр Григорий Михайлов, кыдежыуыгъ. Ансамблэу «Русская удалым» хэтхэр артистхэу Бэджэ Дзэхъанэ, Хъут Рустам, нэмыкӀхэм оредхэр къалуагъэх. Мамгъэт Ле-нэ симфоническэ оркестрэр игъу-сэу классикэм ипроизведение-хэр зэхытыгъэхыгъэх.

Е. Мамгъэтымрэ М. Нэгъоим-рэ зэготхэу зы произведениер кыыздалоу концертхэм ащытэ-лъэгъух. Мэкъэ Ӏэтыгъэхэр зэди-штэхэу искусствэм зэрэщылухэрэм кыетӀуалӀэ тшӀоигъор зым

зыр зэхихын зэрилъэкӀырэр ары. Андэрэкъо Чеславрэ Андэрэкъо Вячеславрэ яорэдхэр М. Нэгъо-им гум рихьыхэу, жьыр акӀэтэу кылуагъэх.

Республикэм искусствэхэмкӀэ иколледж истудентхэм яорэдхэр зэхыхэм шылугъэх. Нэгъой Маринэ ыпхъухэу Азэрэ Бэлэрэ къалогъэ оредхэр гум къегушы-лыкӀых. Ным фэгъэхьыгъэр Азэ кызыхедзэм, яни пчэгум кы-техьагъ, ӀаплӀ фабуэ зэрэщыкы-гъэр искусствэм ишыкӀэшлӀхэм ащыш. ГушӀогъо нэпсыр кыюзы-гъэхырэ оредым тхъакӀумэр ыгъа-шӀо зыхъукӀэ, псэ зыпыт гушылэр бэмэ зэхыбгъэхы пшӀоигъошт.

Пчыхъэзэхьыу цыфыбэ чӀэ-сыгъ, хэлэжъагъэхэм, кыфэгъу-шлуагъэхэм зерафэразэр Нэгъой Маринэ къарылагъ. Тигъэзет-еджэхэм ацӀэкӀэ М. Нэгъоим, ишхъэгъусэу концертым шыт-лъэгъуыгъэм, апхъухэм шлоу шылэр къадэхъунэу афэтӀо. Экраным кытыридзэгъэ къэгъэлъэгъоныр зэкӀужьэу зэрэгъэпсыгъагъэри тигуапэу кыыхэтэгъэщы. Опсэу, Марин. БэгъашӀэ охъу.

Сурэтхэм арытхэр: **Лышэ Рустем М. Нэгъоим фэгъушӀо; Нэгъой Маринэрэ Шхъэбэцэ Сыхъатыйрэ ордэ кыыздало.**

САМБО. КЪЫБЛЭМ ИЗЭУКИЭГЪУХЭР

ЛъэпсэшлӀум зеужьыжы

Тигъэзет кызэрэхиутыгъагъэу, Урысыем самбэмкӀэ изэнэкъокъу Астрахань шыкӀуагъ. 1997 — 1998-рэ ильэсхэм къэхъугъэ кӀалэхэр алырэгъум шызӀукӀа-гъэх. Адыгэ Республикэм бэнэкӀо 18 икӀыгъагъ.

Адыгеим самбэмкӀэ икӀэлэ-цӀыкӀу-ныбжьыкӀэ спорт еджаплэ идиректорэу, спортымкӀэ дунэе класс зилэ мастерэу Делэкъо Адам тызэрэщыгъэзоагъэу, Уры-сыем ибэнэкӀо 500-м кьехъу зэ-нэкъокъу. Самбэм изыкьегъэ-ӀэтыжынкӀэ шӀолъырхэм Ӏофы-гъуабэ ащагъэцакӀэ. Олимпиадэ джэгунхэм спорт лъэпкэ шхъа-фэу самбэр ахагъэхъаным фэшӀ хэгъэгу зэфэшхъафхэм зэхъа-хэхэр ащӀэкӀох. Ильэс зауӀэкӀэ узэкӀэлэбэжымэ, хэгъэгум сам-бэмкӀэ изӀукӀэгъухэм ащыбанэ-щтыгъэхэр нах макӀэ хъушты-гъэх. Джы яонтэгъугъэ елыты-

гъэу нэбгыри 4 — 8 зы купым шызэбэны.

ЦыкӀу Рэмэзан, кг 48-рэ, Астрахань зыщэбанэм апэрэ чыплэр кыыхьын ыльэкӀыштыгъэу титре-нерхэм алытэ. Судьяхэм хэу-кьоныгъэу ашыгъэм кыхъэкӀэу, Р. ЦыкӀум ятӀонэрэ чыплэр кы-фагъэшъошагъ. Тинарт шъао АдыгэкӀалэ зыщегъасэ, трене-рэу илэр Шъэумэн Байзэт.

Чэтыж Нурбий кг 70-м нэс къэзыщэчырэмэ ябэныгъ. Баты-рыр Тэхъутэмыкыуае щӀпсэу, Урысыемрэ Адыгеимрэ язаслу-женнэ тренерэу Джармэкъо Нур-бий ипащэу самбэм ишъэфхэм

зафегъасэ. Н. Чэтыжми ятӀонэ-рэ чыплэр кыдыхыгъ. Купхэм чемпион ащыхъугъэхэр дунаим иныбжьыкӀэхэм якӀэу зӀукӀэ-гъухэм ахэлэжъэщтых. Тыжын медальхэр кыдзыхыгъэхэр Европэм изэнэкъокъоу мэлылфэгъу мазэм иаужырэ мафэхэм Сер-бием шыкӀоштым шыбэнэщтых.

Делэкъо Адамэ кызэрэтилуа-гъэмкӀэ, ильэси 5 — 6 хъугъэ Адыгеим самбэмкӀэ иныбжьы-кӀэхэр Европэм, дунаим язэнэ-кьокъухэм захэмылжъагъэхэр. Астрахань тиспортсменхэм гъэ-хъагъэу щашыгъэр лъагъэкӀотэ-ным пылтых. Бат Рэмэзан, кг 75-рэ, Хъодэ Ислъам, кг 65-рэ, ящэнэрэ хъугъэх, джэрэ медаль-хэр къафагъэшъошагъэх. Бэнэ-кӀуитӀури Урысыем самбэмкӀэ ихъшыпыкыгъэ командэ аштагъэх.

Адыгеим самбэмкӀэ икӀэлэ-

цыкӀу-ныбжьыкӀэ спорт еджаплэ зычӀэт унэм гъэцӀэкӀэжын Ӏо-фыгъохэр шыкӀуагъэх, амалэу шылэм елытыгъэу агъэдэхъыгъ. Ащ фэшӀ еджаплэм ипащэхэр, тренер-кӀэлэегъаджэхэр ти Лы-шхъэу ТхъакӀушынэ Аслъан, Пра-вительствэмрэ Парламентымрэ гъэзетымкӀи «тхъашъуегъэпсэу» араложы ашӀоигъу.

Тренерымрэ ыгъасэрэмрэ цы-хъэ зэрээфашыжырэм елы-тыгъэр бэ. Спортым фэшӀыпкэ ныбжьыкӀэр пэрыохъухэм къа-уфэщтэп, ыпӀэкӀэ зэрэпкӀотэ-щтым егупшысэщт. МыекӀопэ бэ-нӀэлэ еджаплэм самбэмкӀэ гъэхъа-гъэу илэр макӀэп. Дунаим, Европэм ячемпионхэр шагъэса-гъэх. Хъасанэкъо Муратэ гъо-гогъу 11 дунаим идышъэ медаль-хэр самбэмкӀэ кыдыхыгъэх. Ащ фэдэ гъэхъагъэ зилэ бэнакӀом тыщытхъуэ, лъапсэу ашыгъэр непэрэ ныбжьыкӀэхэм зэрэпкӀа-гъэкӀотэщтым цыхъэ фэтшы тшӀоигъу.

Зэхъышагъэр ыкӀи кыдзэ-гъэкӀырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкэ ӀофхэмкӀэ, ӀэкӀыб кьэралхэм ащы-псэурэ тильэп-кьэгъухэм адыряӀэ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи кьэбар жъугъэм иамал-хэмкӀэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэщылэр:

385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шхъалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкӀыж зы-хьыр секретары: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын ӀофхэмкӀэ, телерадиокъэтын-хэмкӀэ ыкӀи зэлы-ӀэсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэlorы-шӀаплӀ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкӀэмкӀи

пчъагъэр

4015

Индексхэр

52161

52162

Зак. 284

Хэутыным узцыкӀэтхэнэу шыт уахьтэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкӀэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхъатыр 18.00

Редактор

шхъалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шхъалэм иапэрэ гуадзэр

МэшлӀэкъо

Саид

ПшъэдэкӀыж зыхьырэ

секретары

Гъогъо

Зар

НэкӀубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТӀЫЛЬ Нурбий.